

Finansinių priemonių panaudojimo galimybių ir poreikio, įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021– 2027 metų programą, išankstinis vertinimas

Galutinė ataskaita

2022 m. gegužės 5 d.

Parengta pagal 2020 m. rugpjūčio 10 d. sutartį Nr. 8P-20-120 „Konsultavimo paslaugos, skirtos supaprastinto išlaidų apmokėjimo taikymui ir (arba) žuvininkystės veiksmų programų vertinimams“, sudarytą tarp Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ir UAB ESTEP Vilnius

TURINYS

1	VERTINIMO TIKSLAS, UŽDAVINIAI, METODOLOGIJA	5
1.1	VERTINIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	5
1.2	VERTINIMO TEORINIS PAGRINDAS	6
1.3	VERTINIMO METODAI.....	7
2	FINANSAVIMO SRITIES APŽVALGA	9
3	FINANSAVIMO POREIKIO IR PASIŪLOS ĮVERTINIMAS	12
4	PASIŪLYMAI DĖL FINANSINIŲ PRIEMONIŲ ĮTRAUKIMO Į LIETUVOS ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS 2021-2027 M. PROGRAMĄ.....	19
4.1	GALIMŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ TAIKYMO SRIČIŲ IDENTIFIKAVIMAS	19
4.2	SIŪLYMAI DĖL FINANSINIŲ PRODUKTŲ PAGRINDINIŲ SĄLYGŲ, ĮSKAITANT SUDERINAMUMĄ SU KITOMIS PARAMOS FORMOMIS, IR TIKSLINIŲ GRUPIŲ	24
4.3	LAUKIAMŲ LIETUVOS ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS 2021-2027 M. PROGRAMĄ LĖŠOMIS ĮGYVENDINAMŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ REZULTATAI IR INDĖLIS SIEKIANČIEMS PROGRAMOS TIKSLŲ IR RODIKLIŲ	27
4.4	PASIŪLYMAI DĖL FINANSINIŲ PRIEMONIŲ VALDYMO MODELIO	28
5	IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	30
1	PRIEDAS. FINANSINIŲ PRIEMONIŲ DERINIMO SU SUBSIDIJOMIS GALIMYBĖS.....	31
2	PRIEDAS. INTERVIU RESPONDENTŲ SĄRAŠAS	34
3	PRIEDAS. ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	35

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

Lentelės

1 lentelė. EJRŽAF FP <i>ex-ante</i> vertinimo hipotezės.	6
2 lentelė. Žuvies perdirbimo sektoriuje dirbančių įmonių skaičius pagal segmentus 2019-2021 m. ...	10
3 lentelė. Akvakultūros produkcijos auginimą ir realizavimą deklaravusių ūkio subjektų skaičius Lietuvoje 2019-2021 m.	11
4 lentelė. Finansavimo trūkumas paklausiausiose 2014–2020 m. ŽVP priemonėse.....	15
5 lentelė. Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos priemonių įgyvendinimo per finansines priemones atranka.....	20
6 lentelė. Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis finansuoti finansiniai produktai ir pagrindinės sąlygos.....	24
7 lentelė. Laukiami Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis įgyvendinamų finansinių priemonių rezultatai.....	28
8 lentelė. Galimos finansinių priemonių ir subsidijų derinimo alternatyvos.	31
9 lentelė. Interviu respondentai	34

Paveikslai

1 pav. Lietuvos žvejybos sektoriaus darbuotojai.....	9
2 pav. Lietuvos žuvų perdirbimo sektoriaus ekonominiai-socialiniai rodikliai	10
3 pav. Lietuvos akvakultūros sektoriaus ekonominiai-socialiniai rodikliai.....	11
4 pav. Finansų įstaigų suteiktų paskolų žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės įmonėms vertė (mln. Eur) ir dalis bendrame paskolų portfelyje (proc.)	12
5 pav. Negalėjimas gauti išorinio finansavimo kaip pagrindinė kliūtis įmonės veiklai.....	13
6 pav. ŽŪPGF individualių garantijų, suteiktų žuvininkystės sektoriaus įmonėms dinamika 2017-2021 m.....	16
7 pav. Pasidalintos rizikos paskolų FP struktūra.....	26
8 pav. Siūlomas Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis įgyvendinamų finansinių priemonių valdymo modelis	29

SANTRUMPOS

BNR	-	2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės, tekste Bendrųjų nuostatų reglamentas arba BNR
BPV	-	Bendroji pridėtinė vertė
BŽP	-	Bendroji žuvininkystės politika
COVID-19 paskolų priemonė	-	Skatinamoji finansinė priemonė „Paskolos ūkio subjektų, veikiančių žemės ūkio ir žuvininkystės produktų gamybos, perdirbimo ir prekybos srityse, likvidumui užtikrinti COVID-19 ligos protrūkio laikotarpiu“
ECB	-	Europos centrinis bankas
EIF	-	Europos investicijų fondas
EGF	-	Europos garantijų fondas
EJRŽAF	-	Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondas
EK	-	Europos Komisija
ES	-	Europos Sąjunga
FF	-	Fondų fondas
FP	-	Finansinė priemonė
FT	-	Finansų tarpininkas
INVEGA	-	UAB „Investicijų ir verslo garantijos“
LBA	-	Lietuvos bankų asociacija
KPP	-	Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programa
MAPŽ	-	Mažos apimties priekrantės žvejyba
MVĮ	-	Labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės
NPĮ	-	Nacionalinė plėtros įstaiga
PRP priemonė	-	Finansinė priemonė „Pasidalytos rizikos paskolos“
SSGG	-	Silpnųjų, stipriųjų, grėsmių ir galimybių analizė
SVV	-	Smulkus ir vidutinis verslas
UAS	-	Uždarnosios akvakultūros sistemos
VI	-	Vadovaujančioji institucija
VPS	-	Vietos plėtros strategija
ŽVP	-	Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programa
ŽŪIKVC	-	Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
ŽŪPGF	-	Žemės ūkio paskolų ir garantijų fondas

1 VERTINIMO TIKSLAS, UŽDAVINIAI, METODOLOGIJA

1.1 VERTINIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

2021–2027 m. Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo (toliau – EJRŽAF) reglamentu¹ siekiama prisidėti prie Bendros žuvininkystės politikos (toliau – BŽP) ir Sąjungos jūrų politikos įgyvendinimo, remiant tvarios žvejybos, akvakultūros skatinimą bei mėlynosios ekonomikos skatinimą, žuvų išteklių išsaugojimą bei žvejų bendruomenių stiprinimą. EJRŽAF reglamentas kartu su Finansiniu reglamentu² ir Bendrųjų nuostatų reglamentu (toliau – BNR)³ sukuria teisinę sistemą finansinėms priemonėms, įgyvendinamoms su EJRŽAF ištekliais. Kaip apibrėžta Finansinio reglamento 2 str. „finansinė priemonė“ – tai iš biudžeto teikiama Sąjungos finansinė paramos priemonė, kuria siekiama vieno ar daugiau konkrečių Sąjungos politikos tikslų, kuri gali būti investicijos į nuosavą kapitalą ar į kvazinuosavą kapitalą, paskolos ar garantijos arba kitos rizikos pasidalijimo priemonės, ir kuri, kai tinkama, gali būti derinama su kitų formų finansine parama arba su lėšomis, naudojamomis taikant pasidalijamąjį valdymą. BNR 58 str. nurodoma, kad „*Vadovaujančiosios institucijos gali skirti programos įnašą iš vienos ar daugiau programų esamoms arba naujai sukurtoms nacionaliniu, regioniniu, tarptautiniu arba tarpvalstybiniu lygmeniu nustatytoms finansinėms priemonėms, kurias tiesiogiai įgyvendina arba už kurių įgyvendinimą atsako vadovaujančioji institucija ir kurios padeda siekti konkrečių tikslų. Pagal finansines priemones parama galutiniams gavėjams teikiama tik investicijoms tiek į materialųjį, tiek į nematerialųjį turtą, taip pat į apyvartinį kapitalą, kurios, kaip numatoma, bus finansiškai perspektyvios ir kurioms neteikiamas pakankamas finansavimas iš rinkos šaltinių.*“ Rinkos trūkumai ir poreikis naudoti finansines priemones jiems mažinti turi būti nustatomas programavimo etape. Planuojant naujame programiniame laikotarpyje EJRŽAF lėšomis įgyvendinti finansines priemones pagal BNR 58 straipsnį yra privaloma atlikti *ex-ante* vertinimą. Atsižvelgiant į tai, šio **ex-ante vertinimo tikslas** yra nustatyti finansinių priemonių (toliau – FP) panaudojimo galimybes ir įvertinti jų poreikį (tikslingumą) įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programą, kaip tai numatyta BNR 58 str. 3 dalyje. **Ex-ante vertinimo uždaviniai** yra:

1. Atlikti rinkos trūkumų, optimalių investavimo situacijų ir investicijų poreikių numatomoms įgyvendinti veikloms (angl. *types of action*) analizę, siekiant prisidėti prie atitinkamų konkrečių tikslų įgyvendinimo naudojant FP, į vertinimą įtraukiami bent šie elementai:
  - a) siūloma FP skiriamo programos įnašo suma ir numatomas svėro poveikis kartu su trumpu pagrindu;
  - b) finansiniai produktai, kuriuos numatoma siūlyti, įskaitant galimą poreikį investuotojams taikyti skirtingas sąlygas;
  - c) siūloma tikslinė galutinių gavėjų grupė;
  - d) numatomas finansinės priemonės indėlis siekiant konkrečių tikslų.
2. Atlikti FP, kurios, kaip manoma, turi būti remiamos iš EJRŽAF, pridėtinės vertės suderinamumo su kitomis viešosios intervencinės veiklos formomis, kurios skirtos tai pačiai rinkai, vertinimą, galimo valstybės pagalbos buvimo, numatomos intervencinės veiklos proporcingumo ir priemonių, skirtų mažinti rinkos iškraipymą, vertinimą.

¹ 2021 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2021/1139, kuriuo nustatomas Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondas ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/1004

² 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012

³ 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienuų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės (toliau tekste – Bendrųjų nuostatų reglamentas, BNR).

1.2 VERTINIMO TEORINIS PAGRINDAS

FP – tai būdas panaudoti ribotus valstybės biudžeto išteklius, teikiant ne vienkartinės negrąžinamas subsidijas įmonėms ar fiziniams asmenims, o skolinant lėšas, investuojant jas į įmonių kapitalą, teikiant garantijas. Pagrindinės ekonominės priežastys viešosiomis lėšomis įgyvendinti FP yra dvi. Pirmoji yra susijusi su rinkos trūkumų mažinimu, antroji – su tvaresniu valstybės biudžeto lėšų naudojimu. Rinkos nepakankamumas apibūdina situaciją, kai dėl vienos ar kitos priežasties vien tik rinkos mechanizmas nepadeda pasiekti ekonominio efektyvumo. Efektyviam išteklių paskirstymui gali kliudyti išoriniai poveikiai, monopolijos, informacijos asimetrija, gamybos veiksnių nemobilumas ar rinkos nepakankamumai, susiję su viešosiomis gėrybėmis. Tai gali turėti įtakos tiek investicijų paklausai, tiek pasiūlai. Dėl egzistuojančių rinkos trūkumų gali sumažėti investicijų kiekis ekonomikoje ir atitinkamai gali būti neišnaudojamas sektoriaus pridėtinės vertės augimo potencialas. Valstybė turi daugiau galimybių negu rinkos dalyviai įveikti rinkos trūkumus, tiek investuodama pati, tiek dalinantis rizika su privačiais investuotojais. Kai kurie tokio rinkos nepakankamumo klausimai gali būti sprendžiami valstybei diegiant ir įgyvendinant FP. Tai, ar valdžios intervencija sėkmingai pašalina rinkos trūkumą ir ar pastangos sumažinti rinkos nepakankamumo sukurtas sąnaudas visuomenei nesąlygoja galimai dar didesnių sąnaudų dėl valdžios nesėkmių, priklauso nuo įvairių veiksnių, įskaitant FP planavimo kokybę, paklausą pagal FP siūlomam finansiniam produktui, intervencijos įgyvendinimo efektyvumą, kontekstą. Be to, visa valdžios intervencijų sistema turi būti nuosekli: dviejų ar daugiau intervencijų tarpusavio nesuderinamumas gali sutrukdyti pasiekti politikos tikslus ir, savo ruožtu, sąlygoti intervencijos nesėkmę.⁴ Antrasis FP privalumas yra siejamas su „atsinaujinimo“ efektu, t. y. paskolinus ar investavus FP skirtas lėšas, dalis jų sugrįžta ir gali būti dar kartą panaudojamos tiems patiems tikslams, tokiu būdu naudojant tas pačias lėšas finansavimas suteikiamas didesniai naudos gavėjų skaičiui.

FP yra finansuojamos finansiškai gyvybingos investicijos, kurioms neteikiamas pakankamas finansavimas iš rinkos šaltinių. Priimant sprendimą dėl FP diegimo pajamų generavimas arba sąnaudų sutaupymas yra pagrindinė sąlyga tam, kad galutiniai naudos gavėjai galėtų grąžinti gautas lėšas. Prieš pradėdant įgyvendinti FP yra privaloma atlikti *ex-ante* vertinimą, kuriuo pagrindžiamas FP poreikis ir jos intervencinė logika. *Ex-ante* vertinime yra nustatomi rinkos trūkumai ir neoptimalios investavimo situacijos, apskaičiuojamas investicijų poreikis finansavimo trūkumui sumažinti, nustatomas rinkos trūkumui mažinti tinkamiausias finansinis produktas ir įvertinama paklausa jam. Atliekant šį FP *ex-ante* vertinimą buvo tikrinama, kiek planuojamos intervencijos atitinka 1 lentelėje pateiktas su FP planavimu ir įgyvendinimu bei jų intervencine logika susijusias hipotezes, kurios gali būti laikomos būtinomis intervencijų sėkmės sąlygomis.

1 lentelė. EJŖŽAF FP *ex-ante* vertinimo hipotezės.

Intervencinės logikos schemos elementas	Hipotezė	Hipotezės tikrinimo kriterijai	Hipotezės tikrinimo šaltiniai
<i>Intervencijos tikslai ir uždaviniai</i>	H1. FP bus finansuojamos finansiškai gyvybingos investicijos žvejybos ir akvakultūros srityse, kurioms neteikiamas pakankamas finansavimas iš rinkos šaltinių	Investicijų poreikis atrinktose priemonėse (atrankos kriterijus – remiamų projektų finansinis gyvybingumas, t. y. tikėtinas pakankamas pajamų arba sutaupymų	Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programa (finansuojamos veiklos, remiamos tikslinės grupės, siejami rodikliai); paklausa panašioms veikloms 2014–2020 m. laikotarpiu, konsultacijos su pagrindinėmis

⁴ ESTEP (2021), Finansinių instrumentų panaudojimo, investuojant Europos Sąjungos fondų lėšas, poveikio vertinimas.

Intervencinės logikos schemos elementas	Hipotezė	Hipotezės tikrinimo kriterijai	Hipotezės tikrinimo šaltiniai
		srautas, iš kurio būtų galima grąžinti paskolą); finansavimo rinkoje trūkumas	suinteresuotomis pusėmis
Intervencijos indėliai	H2. FP biudžeto dydis leidžia spręsti rinkos trūkumo problemą	Planuojamas FP biudžetas, prognozuojamas naudos gavėjų skaičius	Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programa: priemonės planuojamas biudžetas ir rodikliai
	H3. Užtikrintas FP suderinamumas su kitomis finansavimo formomis	Nustatytos takoskyros; užtikrinta sinergija su kitomis paramos formomis / kitomis FP, valstybės pagalbos taisyklėmis	Suderinamumo ir sąsajų su kitomis viešojo finansavimo formomis analizė
Intervencijos produktai	H4. Finansinių produktų rūšys ir sąlygos atitinka tikslinių grupių ir rinkos dalyvių poreikius	Komentarai dėl <i>ex-ante</i> vertinimo pasiūlymų	Konsultacijos su pagrindinėmis suinteresuotomis pusėmis
Intervencijos rezultatai	H5. FP akumuliuoja papildomas privataus kapitalo lėšas valstybės funkcijų vykdymui	Sverto rodiklis	Konsultacijos su finansų rinkos bei, esant poreikiui, rizikos kapitalo rinkos dalyviais

1.3 VERTINIMO METODAI

EJRŽAF FP *ex-ante* vertinimas atliktas taikant šiuos metodus:

- Pirminių informacijos šaltinių analizė.** Atliekant vertinimą, buvo renkami ir analizuojami pirminiai informacijos šaltiniai. Pirminių informacijos šaltinių duomenys yra tie, kurie surenkami konkretaus tyrimo metu, taikant įvairius kokybinius ir kiekybinius duomenų rinkimo metodus.

Šio vertinimo metu buvo atliekami **interviu** su pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis. Šis metodas naudojamas siekiant išsiaiškinti, kaip skirtingos suinteresuotosios pusės supranta tiriamo objekto reikšmę, tikslus, rezultatus, finansinių priemonių paklausą, investicijų kryptis, kokius aspektus laiko svarbiausiais. Šio vertinimo metu interviu atlikti su FP diegime ir įgyvendinime dalyvaujančių institucijų atstovais (FM, ŽŪM, ŽŪPGF), finansų rinkos dalyviais (finansų įstaigų, dalyvaujančių skolinant EJŖŽAF tikslinėms grupėms lėšas, atstovais), galimų naudos gavėjų asociacijomis. Respondentų, su kuriais atlikti interviu, sąrašas pateiktas 2 priede.

- Antrinių informacijos šaltinių analizė** yra visos nagrinėjamu klausimu prieinamos informacijos analizė, kurios tikslas – surinkti, išanalizuoti ir interpretuoti aktualius duomenis apie vertinimo objektą. Šiame vertinime antrinių šaltinių analizės metodas naudojamas atsakant į visus vertinimo klausimus. Atliekant vertinimą, buvo nagrinėjami ES ir Lietuvos teisės aktai ir strateginiai dokumentai, aktualūs Lietuvos ir užsienio autorių bei institucijų

tyrimai ir vertinimai, Lietuvos statistikos departamento, Eurostat, Valstybės įmonės „Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras“ (toliau – ŽŪIKVC), Nacionalinės mokėjimo agentūros (toliau – NMA) statistiniai duomenys.

- **Ekspertinis vertinimas** naudojamas tais atvejais, kai labai sudėtinga arba praktiškai neįmanoma pritaikyti objektyvius skaičiuojamuosius ar empirinio tyrimo metodus. Ekspertinio vertinimo metodologija grindžiama prielaida, kad ekspertas yra sukaupęs didelį kiekį racionaliai apdorotos informacijos (turi daug žinių ir patirties, gali remtis intuicija) ir todėl jis gali būti kokybinės informacijos šaltiniu. Ekspertinio vertinimo metodas taikomas siekiant: a) susisteminti informaciją, gautą iš skirtingų šaltinių; b) interpretuoti turimus duomenis; c) kritiškai įvertinti atliktą analizę; d) pateikti bendras išvadas bei rekomendacijas. Šiame vertinime ekspertinio vertinimo metodas naudojamas nustatant finansavimo trūkumą, rengiant pasiūlymus dėl finansinių priemonių įtraukimo į Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programą.

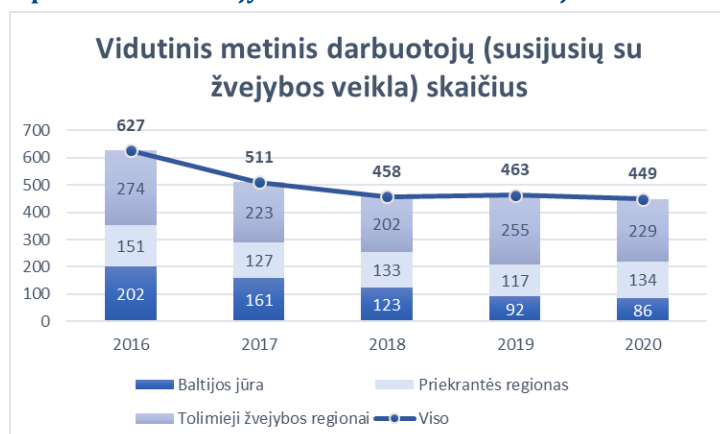

2 FINANSAVIMO SRITIES APŽVALGA

Žuvininkystės sektoriaus vertė sudaro mažiau nei 0,5% Lietuvos bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP). Įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programą numatoma spręsti žuvininkystės sektoriams – žvejybai, akvakultūrai, perdirbimui – kylančius iššūkius. Tam per programinį laikotarpį suplanuota skirti 87,4 mln. Eur, iš jų – 61,2 mln. Eur EJRF lėšų. Programa siekiama sukurti lanksčias paramos sistemas, padėsiančias pereiti nuo daugybės labai specifinių mažų priemonių prie išsamesnių veiksmų planų, kuriuos būtų galima lanksčiai naudoti pasikeitus aplinkybėms.

Lietuvos žvejybos sektorių sudaro jūrų žuvininkystė (žvejyba Atlanto vandenyne, atviroje Baltijos jūroje ir jos priekrantėje) ir žvejyba vidaus vandenyse. 2020 m. apyvarta už sužvejotą ir iškrautą žuvų produkciją sudarė 77,9 mln. Eur (8 proc. mažiau nei 2019 m.), 94% pajamų sudarė žvejyba tolimuosiuose regionuose, 5% - Baltijos jūroje ir tik 1% priekrantės regione.⁵ Nuo Lietuvos įstojimo į ES Lietuvos laivyno pajėgumai nuolat mažinami, siekiant juos subalansuoti su žvejybos galimybėmis (žvejybos kvotomis). Nuo 2020 m. Baltijos jūroje uždrausta tikslinė menkių žvejyba bei nuo 2022 m. uždrausta tikslinė Atlantiinių lašišų žvejyba neigiamai paveiks žvejybos Baltijos jūroje ekonominius rodiklius. Tuo tarpu žvejyba tolimuosiuose rajonuose pelninga, tačiau atskirų metų rezultatai labai priklauso nuo galiojančių žuvininkystės partnerystės susitarimų. Kaip matyti iš 1 pav. darbuotojų skaičius žvejybos sektoriuje mažėja. 2020 m. žvejybos laivyne dirbo 449 darbuotojai, daugiau nei pusė – tolimuosiuose regionuose.

1 pav. Lietuvos žvejybos sektoriaus darbuotojai

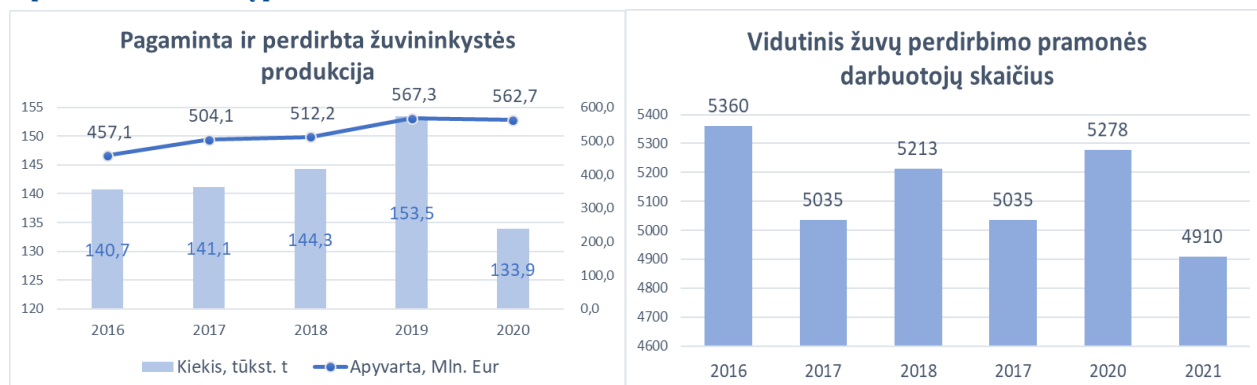
Šaltinis: Lietuvos nacionalinės žuvininkystės duomenų rinkimo programos duomenys

Lietuvoje žuvų ir jos produktų perdirbimo sektorius, kurio vidutinė apyvarta 2016–2020 m. laikotarpiu sudarė apie 560 mln. Eur, vidutiniškai per metus perdirba apie 140 tūkst. tonų žuvies (žr. 2 pav.). Šio sektoriaus įmonių apyvarta 2020 m. sudarė 0,6% Lietuvos nefinansų įmonių apyvartos. Šalies žuvų ir jos produktų perdirbimo sektoriuje dirba apie 5 tūkst. darbuotojų (žr. 2 pav.) arba 0,04% visų dirbančiųjų. 2021 m. žuvų perdirbimu Lietuvoje užsiėmė 47 įmonės, o įskaitant mažus kiekius žuvų perdirbančias įmones, kurioms ši veikla nėra pagrindinė – 85 įmonės. 66 proc. Lietuvos žuvų perdirbimo sektoriuje veikiančių įmonių yra priskiriamos smulkiam ir vidutiniam verslui (toliau – SVV), tačiau sektoriaus ekonominiams rodikliams didžiausią poveikį turi didelės įmonės, kuriose dirba daugiau nei 250 darbuotojų. Tokių įmonių yra 6. Pavyzdžiui, įmonės, kuriose 2018 m. dirbo daugiau nei 250 žmonių sudarė 79% sektoriaus apyvartos ir 60% visų dirbančiųjų, įmonės, kuriose dirbo nuo 50 iki 249 darbuotojų, sudarė 17,5%, o SVV įmonėse, kuriose dirba mažiau nei 50 darbuotojų – tik 3,5% sektoriaus apyvartos.⁶ Kaip matyti iš 2 lentelėje pateiktos sektoriaus įmonių struktūros, pokyčiai vyksta tik labai mažų įmonių, kuriose dirba iki 10 darbuotojų, segmente. Tai rodo, kad šioms įmonėms sudėtinga įsitvirtinti rinkoje.

⁵ Lietuvos nacionalinės žuvininkystės duomenų rinkimo programos duomenys.

⁶ STECF. EU Fish Processing sector. Economic report STECF-19-15, P. 142.

2 pav. Lietuvos žuvų perdirbimo sektoriaus ekonominiai-socialiniai rodikliai

Šaltinis: Statistikos departamento rodiklių duomenų bazės ir Lietuvos nacionalinės žuvininkystės duomenų rinkimo programos duomenys

2 lentelė. Žuvies perdirbimo sektoriuje dirbančių įmonių skaičius pagal segmentus 2019-2021 m.

Sektoriaus įmonių struktūra	2019	2020	2021
ŽF pagrindinė veikla	40	50	47
ŽF < 10	13	23	20
ŽF 11-49	11	11	11
ŽF 50-249	10	10	10
ŽF > 250	6	6	6
ŽF nepagrindinė veikla	33	43	38
Įmonių skaičius, viso:	73	93	85

Šaltinis: ŽŪIKVC Rinkos informacijos ir ekonominės analizės skyriaus informacija.

Nagrinėjant žuvų perdirbimo įmonių ekonominius rodiklius, matyti, kad šių įmonių veikla itin priklauso nuo importuojamų žuvų žaliavų, kurios kiekis sudaro apie 95% visų žaliavų⁷. 2020 m. įmonių gamybos sąnaudų struktūroje dominavo žuvų žaliavos įsigijimas (73%, ankstesniais metais šios sąnaudos siekė 78-83%), kitos veiklos sąnaudos, įskaitant energiją, sudarė 15%, darbuotojų darbo užmokestis –12 %.⁸

Pagrindinis žuvų perdirbimo įmonių konkurencingumo iššūkis yra didėjančios darbo ir energijos sąnaudos. Prognozuojama⁹, kad dėl sparčios infliacijos artimiausiu laikotarpiu Lietuvoje bus jaučiamas spaudimas darbo užmokesčio augimui, taip pat dėl karo Ukrainoje numatomas ženklus energijos kainų augimas. Šios priežastys mažins daugumos Lietuvos pramonės įmonių, įskaitant ir žuvų perdirbimo, veiklos pelningumą, nes perkelti visą augančių sąnaudų skirtumą pirkėjui gali būti sudėtinga, tad joms bus svarbūs optimizavimo ir modernizavimo sprendimai. Karas Ukrainoje taip pat paveiks ir eksporto rinkas, nes dalis produkcijos buvo eksportuojama į Rusiją bei Baltarusiją, tad teks ieškoti naujų rinkų, skatinti vidaus rinkos vartojimą. Tam taip pat gali reikėti investicijų, o trumpuoju laikotarpiu įmonėms gali tekti spręsti likvidumo klausimus ir užsitikrinti pakankamas apyvartines lėšas.

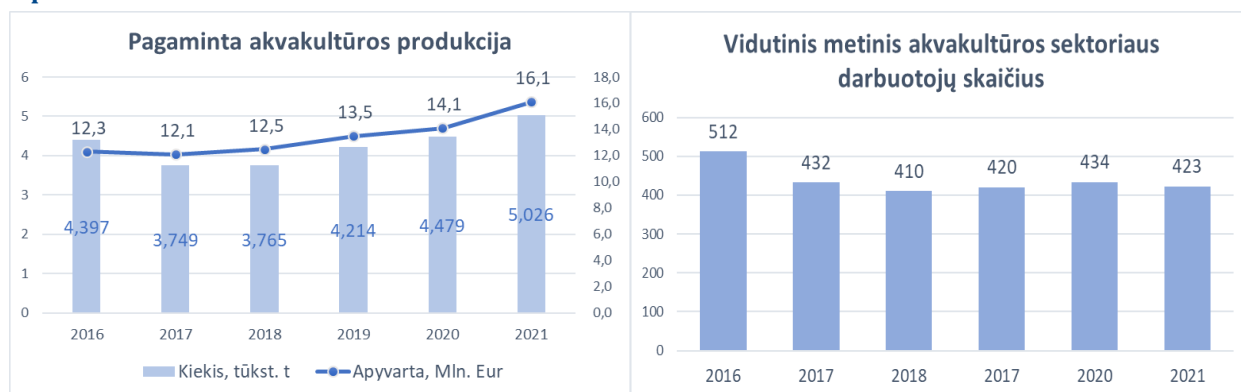
2021 m. **akvakultūros sektoriuje** veikė 65 ūkio subjektai (3 lentelė), jame dirbo 423 darbuotojai (3 pav.). Kaip matyti iš 3 pav., nuo 2017 m. nuosekliai auga akvakultūros produkcijos apimtys, kurios 2021 m. sudarė 5 026 t, o produkcijos vertė viršijo 16 mln. Eur. 2021 m. 85 proc. užaugintos produkcijos buvo realizuota Lietuva, likusi dalis eksportuota į Estiją, Latviją, Lenkiją, kitas šalis. Nuo 2018 m. eksporto apimtys į Lenkiją, kuri buvo pagrindinė Lietuvos akvakultūros produktų eksporto rinka, mažėja dėl gyvos produkcijos eksporto į Lenkiją apribojimo.

⁷ Ten pat, P. 139.

⁸ Lietuvos nacionalinės žuvininkystės duomenų rinkimo programos duomenys: <https://www.vic.lt/drp/wp-content/uploads/sites/12/2021/11/2.1.htm>

⁹ Lietuvos bankas (2022 m. kovas), Lietuvos ekonomikos apžvalga; Finansų ministerija (2022 m. kovas), Ekonominės raidos scenarijus 2022–2025 metams.

3 pav. Lietuvos akvakultūros sektoriaus ekonominiai-socialiniai rodikliai

Šaltinis: Statistikos departamento rodiklių duomenų bazės ir Lietuvos nacionalinės žuvininkystės duomenų rinkimo programos duomenys

3 lentelė. Akvakultūros produkcijos auginimą ir realizavimą deklaravusių ūkio subjektų skaičius Lietuvoje 2019–2021 m.

	2019	2020	2021
Tvenkiniai, baseinai ir kanalai	25	32	34
Uždarnosios akvakultūros sistemos (UAS)	28	29	31
Iš viso	53	61	65

Šaltinis: Lietuvos nacionalinės žuvininkystės duomenų rinkimo programos duomenys

Lietuvos akvakultūros ekonominiai rodikliai rodo, kad produkcijos tendencijos auga, pramonė prisitaiko prie skirtingų rinkos sąlygų ir vartotojų poreikių. Tvenkinių akvakultūra turi išvystytus stabilius gamybos pajėgumus, kas lemia pastovius produkcijos kiekius, o UAS segmentas plečia savo pajėgumus, pastaraisiais metais siūlydamas rinkai naujas rūšis (baltąsias krevetes, raudonžiedžius vėžius, tilapijas). Pagrindiniai veiksniai, pastaraisiais metais skatinę akvakultūros sektoriaus plėtrą yra didesnė paklausa vidaus rinkoje ir išaugęs konkurencingumas, kurį lėmė 2014–2020 m. EJŖŽF lėšomis atliktos investicijos.¹⁰ Artimiausio laikotarpio iššūkiai susiję su augančiomis veiklos sąnaudomis (energijos, pašarų, darbo), didėjančiais aplinkosauginiais reikalavimais, blogėjančiomis tiekėjų atsiskaitymo sąlygomis (atsisakoma praktikos taikyti iki 6 mėn. atidėjimus už pašarus),¹¹ tačiau vidutiniu laikotarpiu reikalingos tolesnės investicijos į pajėgumų didinimą ir konkurencingumo stiprinimą.

¹⁰ STECF. The EU Aquaculture Sector – Economic report 2020 STECF-20-12, P. 221.

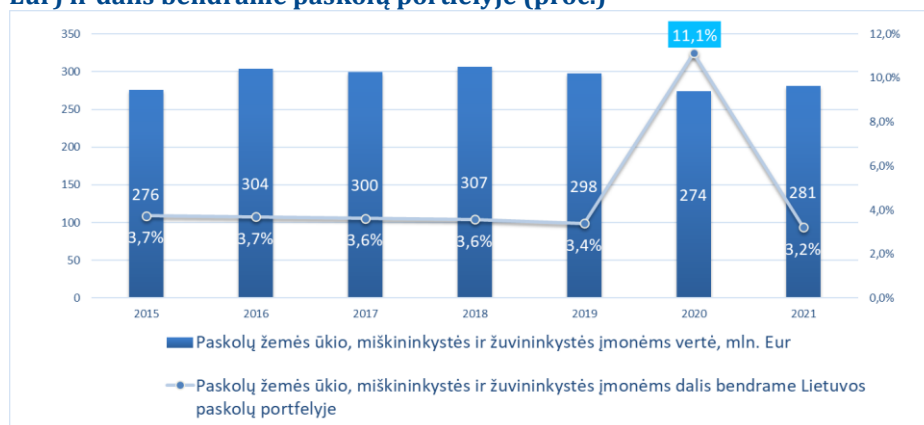
¹¹ Interviu su Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacijos vadovu, ŽŪPGF atstovais.

3 FINANSAVIMO POREIKIO IR PASIŪLOS ĮVERTINIMAS

Spartesnis žuvininkystės sektoriaus produktyvumo augimas galimas dviem būdais: (1) įtraukiant į gamybą daugiau gamybos veiksnių (darbo jėgos, kapitalo), ir (2) skatinant techninę pažangą. Abiem produktyvumo didinimo kryptims yra reikalingas finansavimas, tačiau finansavimo šaltinių prieinamumas žuvininkystės sektoriuje veikiančioms įmonėms yra sudėtingesnis lyginant su kitais sektoriais.¹² Šio *ex-ante* vertinimo metu apklausti finansų įstaigų ir žuvininkystės asociacijų atstovai teigia, kad kredito įstaigos žvejybos ir akvakultūros subsektorius vertina kaip aukštesnės kredito rizikos dėl veiklos sezoniškumo, nedraudiminių gamtinių ir žuvų ligų rizikų, likvidaus turto trūkumo, ES ir nacionaliniu lygiu stipriai reguliuojamos veiklos (pavyzdžiui, žvejybos kvotų sumažinimas, veiklos licencijavimo nepratęsimas, nauji veterinariniai reikalavimai turi tiesioginę neigiamą įtaką įmonių veiklai). Tuo tarpu žuvies perdirbimo subsektoriaus įmonėms priėjimas prie išorinio finansavimo yra panašus kaip ir kitoms šalies pramonės įmonėms, didesni sunkumai kyla SVV bei naujai įsisteigusioms įmonėms, kurioms trūksta veiklos istorijos bei užstato.

Lietuvos bankas renka ir skelbia agreguotą paskolų statistiką žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės veikla¹³ užsiimantiems ūkio subjektams. Kaip matyti iš 4 pav. šiame sektoriuje veikiančių įmonių paskolų portfelis sudaro apie 3% visos Lietuvos kredito įstaigų ne finansų bendrovėms išduotos paskolų vertės. 2020 m. dėl COVID-19 pandemijos žemės ūkio sektoriui pademonstravus atsparumą krizei ir dėl papildomų valstybės injekcijų apyvartiniam kapitalui užtikrinti šis sektorius kredito įstaigų buvo vertinamas kaip mažiau rizikingas nei dauguma kitų sektorių. Tą rodo ir 2020 m. pakitusi santykinė sektoriaus įmonių paskolų dalis (11,1%) bendrame Lietuvos ne finansų bendrovėms suteiktų paskolų portfelyje. 2021 m. išduotų paskolų portfelio santykinė vertė grįžo į įprastą lygį ir sudarė 3,2% arba 281 mln. Eur. Nors statistika apie paskolų, skirtų žuvininkystės įmonėms, dalį bendrame žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriaus paskolų portfelyje nėra renkama, tačiau Lietuvos banko ir UAB „Žemės ūkio paskolų ir garantijos fondo“ (toliau – ŽŪPGF) atstovų teigimu ji yra labai menka. Pavyzdžiui, įgyvendinant skatinamojo finansavimo priemonę „Paskolos ūkio subjektų, veikiančių žemės ūkio ir žuvininkystės produktų gamybos, perdirbimo ir prekybos srityse, likvidumui užtikrinti COVID-19 ligos protrūkio laikotarpiu“ (toliau – COVID-19 paskolų priemonė) per 2020–2021 m. laikotarpį iš 134,8 mln. Eur priemonės biudžeto tik 4,7 mln. Eur (4%) buvo skirti akvakultūros įmonėms¹⁴.

4 pav. Finansų įstaigų suteiktų paskolų žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės įmonėms vertė (mln. Eur) ir dalis bendrame paskolų portfelyje (proc.)

Šaltinis: Lietuvos banko duomenys apie Lietuvos pinigų finansų įstaigų suteiktų paskolų Lietuvos ne finansų bendrovėms likučius pagal paskolų gavėjų pagrindinę ekonominę veiklą. Duomenys pateikti paskutiniam metų ketvirčiui.

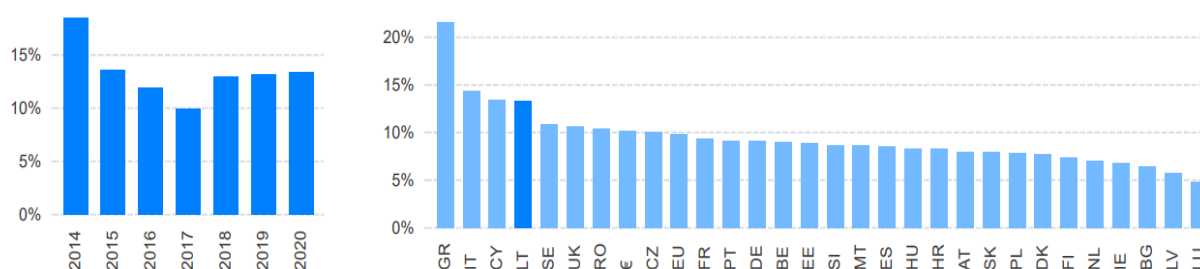
¹² FI-compass (2021), Study on the use of EMFF financial instruments.

¹³ Pagal EVRK 2 red. į šį sektorių nepatenka žuvų perdirbimo subsektorius (žuvų, vėžiagyvių ar moliuskų apdorojimas ir perdirbimas įmonėse sausumoje ar žuvų apdorojimo laivuose veikla priskiriama prie C.10 sektoriaus „Maisto produktų gamyba“)

¹⁴ Covid-19 paskolos teikiamos tik ūkio subjektams, užsiimantiems akvakultūros produktų gamyba, savo pagamintų akvakultūros produktų perdirbimu ir iš jų pagamintų produktų realizavimu. Kitomis žuvininkystės sektoriaus veiklomis užsiimančios įmonės netinkamos COVID-19 paskoloms gauti.

Atskirų tyrimų, nagrinėjančių žuvininkystės įmonių finansavimo galimybes Lietuvoje nėra atlikta, tačiau joms būdingi bendri finansavimo sunkumai, kylantys visoms šalies SVV. **Tarptautinių institucijų atliekamos apklausos ir tyrimai atskleidžia, kad pagal kredito prieinamumo SVV įmonėms rodiklius Lietuva atsilieka nuo kitų ES šalių.** EIB ir Europos Komisijos (toliau – EK) užsakyta analizė¹⁵ parodė, kad Lietuvos SVV finansavimo skolos priemonėmis atotrūkis, 2018 m. siekęs 2,7 proc. BVP, buvo tarp devynių didžiausių ES ir daugiau nei dvigubai viršijo ES vidurkį (1,1 %). Europos centrinio banko (toliau – ECB) atliekami įmonių tyrimai apie galimybes gauti finansavimą (angl. *Survey on the access to finance of enterprises*, SAFE) rodo¹⁶ (5 pav.), kad nors per septynerių metų laikotarpį SVV priėjimas prie išorinių finansavimo šaltinių Lietuvoje šiek tiek pagerėjo, tačiau išlieka vienas prasčiausių visoje ES. Lietuvos finansų sistemoje dominuoja bankinis sektorius, kuris yra labai koncentruotas – trys didieji užsienio kapitalo bankai Lietuvoje užima absoliučiai didžiąją rinkos dalį (81%)¹⁷. Ši finansų sistemos struktūra nulemia, kad Lietuvos ekonomika ir atskirų verslo subjektų veiklos bei plėtros galimybės finansavimo pritraukimo požiūriu labiausiai yra priklausomos nuo bankų kreditavimo.

5 pav. Negalėjimas gauti išorinio finansavimo kaip pagrindinė kliūtis įmonės veiklai

Šaltinis: SAFE, 2020. Pateiktuose grafikuose pateikiama dalis įmonių, kurioms negalėjimas gauti finansavimą yra didžiausia kliūtis įmonės veiklai ar plėtrai.

Tarptautinių institucijų ir Lietuvos banko atliekamų reguliariųjų apklausų duomenimis, SVV įmonės iš bankų retai gauna visą prašomą finansavimą, o atmetamų paskolų paraiškų dalis 2018–2020 m. pastebimai išaugo ir buvo viena didžiausių ES.¹⁸ Pagrindinė nuosmukio Lietuvos verslo kreditavimo rinkoje priežastis – konkurencijos Lietuvos bankų sektoriuje stoka ir sumažėjęs bankų rizikos apetitas¹⁹ ²⁰. Tai skatina bankus fokusuotis į stambius verslo klientus, tuo pat metu ribojant finansavimą SVV. Taigi, finansavimo trūkumą, visų pirma, lemia griežtėjančios kredito įstaigų skolinimo sąlygos ir aukštas paskolų paraiškų atmetimo procentas. **2021 m.** spalį Lietuvos banko atlikta įmonių apklausa rodo, kad **35% respondentų prašymas pasiskolinti lėšų buvo atmetas arba patenkintas tik iš dalies**²¹. Pagrindinės prašymo suteikti finansavimą atmetimo priežastys yra prastai įvertinta įmonės būklė (38%), per dideli turimi išsipareigojimai (37%) ir nepakankamas užstatas (21%). Dažniausiai sunkumų kilo norint pasiskolinti apyvartinėms lėšoms (24% įmonių), tarp jų dažniau įmonėms, veikiančioms pramonės (36%) veiklose. Labiausiai atmetų paraiškų daugėja tarp labai mažų įmonių – 2018–2020 m. jų paraiškų buvo atmetama daugiau nei pusė. Bendras Lietuvos banko ir Konkurencijos tarybos 2021 m. II pusmetį paskelbtas tyrimas²² rodo, kad Lietuvoje net ir panašios kredito rizikos labai mažų įmonių tikimybė gauti paskolą yra reikšmingai mažesnė nei mažų ar vidutinių įmonių. Atsižvelgiant į žvejybos ir akvakultūros subsektorių kreditavimo rizikos

¹⁵ FI-compass (2018), Gap analysis for small and medium-sized enterprises financing in the European Union.

¹⁶ European Commission (2020), Survey on the access to finance of enterprises (SAFE): Analytical Report 2020.

¹⁷ Lietuvos bankas, (2022, kovas). Bankų veiklos apžvalga.

¹⁸ Lietuvos bankas, Konkurencijos taryba (2021, lapkritis), Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo galimybių tyrimas, P.10.

¹⁹ Po 2009 m. finansinės krizės didžiųjų Lietuvos bankų „rizikos apetitas“ yra gerokai sumažėjęs, jį riboja tiek atsargi motininių bankų kreditavimo politika Baltijos šalių regione, tiek Bazelio III susitarimu nustatyti bankų kapitalo ir likvidumo reikalavimai, kurie skatina orientuotis į mažiau rizikingus klientus

²⁰ ESTEP (2021), Finansinių instrumentų panaudojimo, investuojant Europos Sąjungos fondų lėšas, poveikio vertinimas.

²¹ Lietuvos bankas (2021, spalį), Įmonių apklausos apžvalga, P.7.

²² Lietuvos bankas, Konkurencijos taryba (2021, lapkritis), Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo galimybių tyrimas.

vertinimą ir remiantis vertinimo metu atliktais interviu su Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacijos bei finansų įstaigų atstovais galima daryti prielaidą, kad **apie 50 proc. žuvininkystės sektoriaus MVĮ susiduria su išorinio finansavimo sunkumais.**

Antra priežastis, lemianti rinkos trūkumą – **aukšta paskolų kaina.** Vidutinės palūkanų normos Lietuvoje ir toliau yra didesnės nei vidutiniškai euro zonoje. 2022 m. I ketv. Lietuvoje vidutinė palūkanų norma ne finansų bendrovėms siekė 2,7%, o eurozonoje – 1,25%. Prie to prisideda didelė koncentracija bankų sektoriuje ir kiti veiksniai (informacijos apie finansavimo alternatyvas trūkumas, tinkamo užstato trūkumas, kt.).²³ Lietuvos bankas prognozuoja, kad auganti infliacija ir didelis neapibrėžtumas dėl jos raidos ateityje bei karo Ukrainoje poveikis ekonomikai trumpuoju laikotarpiu gali lemti aukštesnius palūkanų normų lūkesčius. ŽŪPGF teigimu, žuvininkystės sektoriuje veikiančias SVV daugiausiai finansuoja kreditų unijos, kurių palūkanų normos yra aukštesnės lyginant su bankiniu finansavimu²⁴. Šio vertinimo metu apklausti finansų tarpininkai²⁵ teigia, kad dėl palūkanų normos sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju atsižvelgiant į paskolos prašytojo finansinę būklę ir planuojamas investicijas, tačiau vidutinė paskolų norma žuvininkystės sektoriaus įmonių investiciniams projektams yra 7-9%.

Ribotas verslo priėjimas prie bankų paskolų lemia tai, kad **Lietuvos SVV įmonės veiklą daugiausia finansuoja nuosavomis lėšomis ir skolomis ne finansų įmonėms, tai dar labiau pastebima tarp mažų ir labai mažų įmonių.** Remiantis 2021 m. Lietuvos banko atliktos įmonių apklausos²⁶ rezultatais, 40% įmonių savo veiklą finansuoja išimtinai vidaus ištekliais. Lietuvos banko apklausa rodo, kad dažniau skolinimo priemonių rinkoje trūkumą mato vidutinės (57%) ir mažos (44%) įmonės. Ribotas priėjimas prie kredito įstaigų teikiamo finansavimo skatina įmones aktyviau ieškoti alternatyvaus finansavimo sprendimų ir naudotis prekiniais kreditais. Tačiau reikia pažymėti, kad alternatyvaus skolinosi kaina dažnai yra žymiai brangesnė lyginant su kredito įstaigų paskolų kaina. Pavyzdžiui, 2020 m. sėkmingai²⁷ startavusi sutelktinio finansavimo žemės ūkio srityje veikiančioms ūkio subjektams platforma „HeavyFinance“, skolina su asmeniniu laidavimu ir (ar) turto įkeitimu apyvartinėms lėšoms ir investicijoms už 9-16% metinių palūkanų, papildomai mokant 1-8% mokesčių platformos operatoriui nuo projekto metu sufinansuotos sumos. Naudojimasis prekiniais kreditais taip pat yra brangus. Dėl reikiamo užstato trūkumo žuvininkystės sektoriaus SVV trumpalaikių paskolų dažnai kreipiasi ne į kredito įstaigas, o į žaliavų tiekėjus, kurie suteikdami prekinis kreditus sutinka su atsiskaitymų atidėjimais, tačiau paprastai reikalauja ne mažiau kaip 1-1,5% palūkanų per mėnesį. Šis finansavimo būdas vienas pagrindinių išorinio finansavimo šaltinių smulkiems žuvų augintojams ir perdirbėjams, kuriems sunkiau sukaupti pakankamai apyvartinių lėšų, o paskolos – sunkiau prieinamos. Įprastai smulkių gamintojų kreditavimo problema ES šalyse sprendžiama mikropaskolų priemonėmis, tačiau Lietuvoje ŽŪPGF tokios priemonės kol kas neįgyvendina.

Finansavimo trūkumą mažinti padeda ir žuvų perdirbimo bei akvakultūros įmonių plėtrą skatina ES investicijos, dėl kurių modernizuojamos įmonės, tobulinama ir optimizuojama jų veikla ir, svarbiausia, užtikrinama aplinką tausojanti žvejyba ir akvakultūra. Įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programą (toliau – ŽVP) didžiausia paklausa, kuri du kartus viršijo skirtą paramą, stebima 7 priemonėse (žr. 4 lentelę), iš kurių 4 yra įgyvendinamos pagal antrąjį ŽVP prioritetą „Aplinkosaugos požiūriu tvarios, efektyviai išteklius naudojančios, inovacinės, konkurencingos ir žiniomis grindžiamo akvakultūros skatinimas“ ir 2 pagal penktąjį ŽVP prioritetą „Prekybos ir perdirbimo skatinimas“. Visose šiose priemonėse finansuojamos veiklos remia pajamas generuojančius ar sąnaudas taupančius projektus, tad šis paramos paklausos ir pasiūlos disbalansas gali būti laikomas vienu iš kriterijų, sprendžiant dėl FP kaip paramos formos taikymo panašioms projektams 2021–2027 m. programiniu laikotarpiu.

²³ Lietuvos bankas (2022, kovas). Lietuvos ekonomikos apžvalga, P.13.

²⁴ Interviu su ŽŪPGF atstovais.

²⁵ Interviu sąrašas 2 priede.

²⁶ Lietuvos bankas (2021, spalio), Įmonių apklausos apžvalga.

²⁷ Per 16 veiklos mėnesių sutelktinio finansavimo platforma „HeavyFinance“ suteikė virš 240 paskolų, kurių bendra vertė 10,6 mln. Eur. Paskolos išduotos Lietuvos, Latvijos, Bulgarijos ir Portugalijos ūkininkams ir žemės ūkio bendrovėms, didžiąją dalį paskolos gavėjų sudaro Lietuvoje veikiančios ūkio subjektai.

4 lentelė. Finansavimo trūkumas paklausiausiose 2014–2020 m. ŽVP priemonėse

	Paraiškų skaičius	Prašoma paramos suma, Eur	Pasirašyta paramos sutarčių skaičius	Skirta paramos suma, Eur	Finansavimo trūkumas, %
Pridėtinė vertė, produktų kokybė ir nepageidaujamos priegaudos panaudojimas (jūrų ir vidaus vandenių žvejybai)	9	3 823 180,53	2	2 146 703,00	44
Produktyvios investicijos į akvakultūrą (išskyrus energijos vartojimo efektyvumo didinimą)	31	9 227 795,91	11	3 089 848,04	67
Produktyvios investicijos į akvakultūrą (Supaprastinta parama)	51	2 178 998,52	31	1 433 042,50	34
Produktyvios investicijos į didelės apimties akvakultūros gamybą (išskyrus energijos vartojimo efektyvumo didinimą)	7	11 165 872,48	3	5 500 000,00	51
Produktyvios investicijos į akvakultūrą. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas ir atsinaujinančioji energija	6	203 901,85	2	45 867,00	78
Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas	32	17 044 246,10	12	5 621 723,00	67
Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas (Supaprastinta parama)	22	920 339,51	13	595 816,00	35

Šaltinis: NMA skelbiama statistika, 2022-03-24 duomenys.

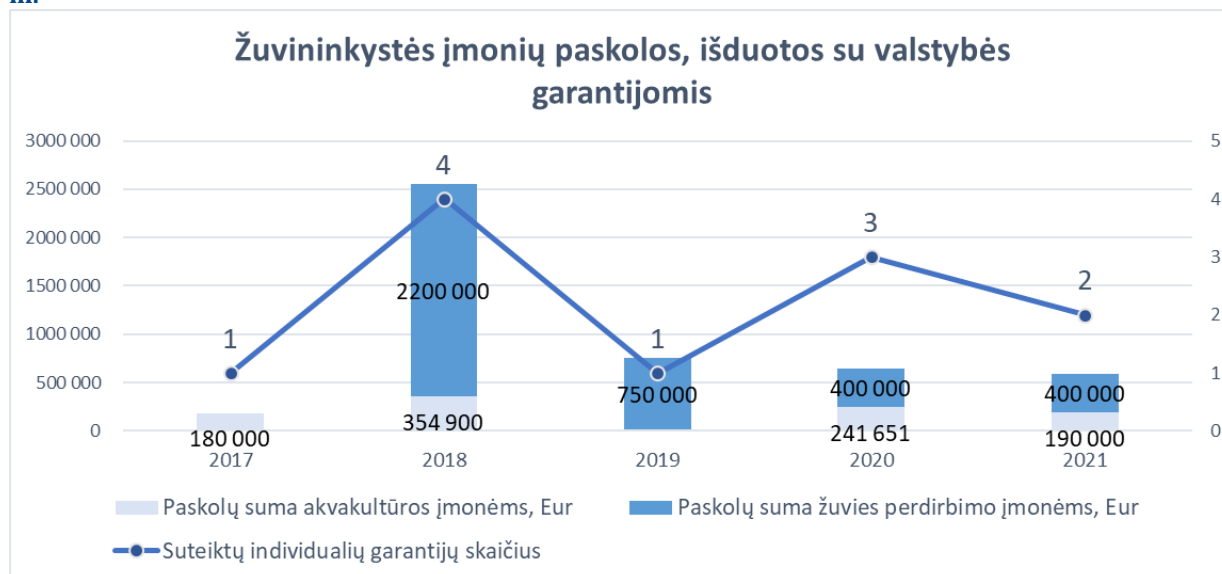
Lietuvoje rinkos trūkumus, susijusius su nepakankamu priėjimu prie išorės finansavimo šaltinių, bandoma spręsti ir per ES bei nacionalinių plėtros įstaigų (toliau – NPI) vykdomą skatinamojo finansavimo veiklą. Funkcija vykdyti skatinamojo finansavimo veiklą žuvininkystės ir akvakultūros srityse, išskyrus portfelinių garantijų teikimą šiose srityse²⁸, įgyvendinant Lietuvos Respublikos nacionalinių plėtros įstaigų įstatymą ir 2018 m. spalio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 1046 „Dėl pavedimo vykdyti nacionalinės plėtros įstaigos veiklą“ yra pavesta ŽŪPGF. ŽŪPGF įgyvendinta kelias finansines priemones, kuriomis gali naudotis ir žuvininkystės įmonės. Šios priemonės apima: individualias garantijas, lengvatines paskolas, garantinių įmokų ir paskolų palūkanų kompensavimą. Portfelines garantijas verslui teikia UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau – INVEGA) bei Europos investicijų fondas (toliau – EIF).

Nuo savo veiklos pradžios 1998 m. iki šiol pagrindinė ŽŪPGF skatinamojo finansavimo veikla yra individualių garantijų bankams dėl žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje veikiantiems ūkio subjektams išduodamų paskolų teikimas. Individualių garantijų instrumentas yra pagrindinė skatinamojo finansavimo priemonė, kuria Lietuvoje sprendžiami šio sektoriaus kreditavimo rinkos trūkumai. Vidutiniškai per metus ŽŪPGF suteikia 250 individualių garantijų paskoloms, kurių vidutinė metinė vertė siekia 33,9 mln. Eur. ŽŪPGF teikia garantijas finansų įstaigoms už ūkio subjektams teikiamas investicines paskolas, lizingo paslaugas, taip pat paskolas bei kredito linijas, skirtas apyvartinėms lėšoms papildyti. Finansų įstaigų teigimu²⁹, garantijos yra būtina priemonė tiems ūkio subjektams, kuriems finansavimas neteikiamas dėl nepakankamos kredito istorijos ir tinkamo užstato trūkumo. Žuvininkystės sektoriuje veikiančios įmonės mažai naudoja šiuo instrumentu. Kaip matyti iš 6 pav. vidutiniškai per metus suteikiamos tik kelios garantijos žuvininkystės srityje veikiančioms įmonėms, didesnės vertės paskolos, reikalingos žuvies perdirbimo sektoriuje veikiančioms įmonėms. ŽŪPGF kiekvienais metais suteikiamas garantijų limitas nėra pilnai panaudojamas, todėl atsizvelgiant į tai ir į kasmet išduodamų paskolų žuvininkystės įmonėms skaičių galima teigti, kad **esamas individualių garantijų instrumentas ir jo finansinė apimtis pilnai patenkina paklausą.**

²⁸ ŽŪPGF nacionaline plėtros įstaiga paskirta 2018 m. spalio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1046 „Dėl pavedimo vykdyti nacionalinės plėtros įstaigos veiklą“.

²⁹ Remiantis *ex-ante* vertinimo metu atliktais interviu. Vykdytų interviu sąrašas pateikiamas 1 priede.

6 pav. ŽŪPGF individualių garantijų, suteiktų žuvininkystės sektoriaus įmonėms dinamika 2017–2021 m.

Šaltinis: ŽŪPGF duomenys.

Šiuo metu ŽŪPGF taip pat įgyvendina kelias **lengvatinių paskolų finansines priemones**, viena kurių – COVID-19 paskolų priemonė – gali pasinaudoti ir žuvininkystės srityje veikiančios įmonės, jei dėl COVID-19 ligos protrūkio patiria laikinų sunkumų. Šiai FP įgyvendinti skirta 159,8 mln. Eur Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų; 2022 m. FP biudžetas – 25 mln. Eur³⁰. Vienam paskolos gavėjui gali būti suteikta viena paskola apyvartinėms lėšoms papildyti 2020–2021 m. laikotarpiu ir viena paskola 2022 metais. Bendra pagal šią priemonę suteiktų paskolų suma per visą priemonės galiojimo laikotarpį nuo 2020 m. rugpjūčio vienam paskolos gavėjui negali viršyti 1 mln. eurų. Tiesa, ne visos žuvininkystės sektoriuje veikiančios įmonės gali pasinaudoti šia FP, o tik tos, kurios užsiima akvakultūros produktų gamyba, savo pagamintų akvakultūros produktų perdirbimu ir iš jų pagamintų produktų realizavimu³¹. ŽŪPGF pateikti duomenys rodo, kad 2020–2021 m. laikotarpiu COVID-19 paskolų priemone buvo pasinaudojusios 16 įmonių, o joms suteiktų paskolų vertė yra 4 737 249 Eur (vidutinės paskolos dydis – 269 tūkst. Eur). COVID-19 paskolų priemonės įgyvendinimo pabaiga – 2022 m. birželio 30 d., tačiau šiuo metu EK su valstybėmis narėmis derina naują laikinos valstybės pagalbos komunikatą dėl priemonių ekonomikai remti po Rusijos invazijos į Ukrainą³², pagal kurią numatoma leisti įgyvendinti panašias pagalbos priemones kaip ir švelninant COVID-19 pandemijos ekonominius padarinius. ŽŪM kartu su ŽŪPGF planuoja naują FP, skirtą lengvatinėms paskoloms apyvartiniam kapitalui, pradėti įgyvendinti 2022 m. II pusmetį.

Siekiant mažinti skolinimosi investicijoms kainą rinkoje, ŽŪPGF siūlo **garantinių įmokų ir palūkanų kompensavimą žuvininkystės sektoriaus įmonėms**. Pagalba teikiama vadovaujantis taisyklėmis, patvirtintomis 2007 m. rugsėjo 14 d. Žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-412 (su vėlesniais pakeitimais)³³. Taisyklės reglamentuoja nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos teikimą kompensuojant dalį palūkanų už kreditus ir finansinės nuomos (lizingo) paslaugas, nuo 2015 m. sausio 1 d. suteiktas žuvininkystės sektoriui su ŽŪPGF garantija. Bendra *de minimis* pagalbos suma per bet kurį trejų finansinių metų laikotarpį vienai žuvininkystės įmonei negali viršyti 30 000 Eur. Kompensuojama 30% nuo sumokėtų kredito ir (ar) finansinės nuomos (lizingo) palūkanų sumos už

³⁰ 2020 m. liepos 16 d. Žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-539 „Dėl skatinamosios finansinės priemonės „Paskolos ūkio subjektų, veikiančių žemės ūkio ir žuvininkystės produktų gamybos, perdirbimo ir prekybos srityse, likvidumui užtikrinti COVID-19 ligos protrūkio laikotarpiu“ schemos patvirtinimo“

³¹ Šis apribojimas nustatytas 2020 m. kovo 19 d. Europos Komisijos komunikate „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistema“

³² Draft Communication from the Commission on the Temporary Crisis Framework for State Aid measures to support the economy following the invasion of Ukraine by Russia

³³ 2007 m. rugsėjo 14 d. Žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-412 „Dėl Dalies garantinio užmokesčio ir palūkanų už kreditus, suteiktus su UAB žemės ūkio paskolų garantijų fondo garantija, kompensavimo žuvininkystės sektoriui“

ne ilgesnį kaip 36 mėnesių laikotarpį nuo paskolos ir (ar) finansinės nuomos (lizingo) sutarties pasirašymo dienos. Maksimali metinė palūkanų norma, nuo kurios skaičiuojama pagalba, negali būti didesnė kaip 4%. Kompensacijos teikiamos tik SVV ir sunkumų nepatiriančioms įmonėms. Be to, šios kompensacijos neteikiamos įmonėms, gaunančioms iš finansų įstaigų paskolas investiciniams projektams pagal ŽVP priemones. Per penkerių metų laikotarpį kompensacijomis pasinaudojo tik dvi akvakultūros įmonės, kurioms suteikia kompensacijų suma sudaro 2787 Eur, ir dvi žuvies perdirbimo įmonės, kurioms suteiktos kompensacijos sudaro 916 Eur³⁴.

Lengvatinės paskolos su garantija žuvininkystės sektoriuje veikiančioms įmonėms taip pat yra prieinamos per **EIF valdomą Europos garantijų fondo**³⁵ (toliau – EGF) **Garantijų priemonę**, dėl kurios sutartis Lietuvoje yra pasirašę 8 finansų tarpininkai: INVEGA, „SME bank“, „Mano bankas“, „Faktoro“, „Finora Kreditas“, „Orion Leasing“, „PayRay Bank“ ir SEB bank. Kai finansavimas teikiamas su EGF garantija, kredito sąlygos yra palankesnės nei skolinantis be garantijos: dažniausiai reikalaujama mažesnio užstato, nes pagal garantijų sąlygas už kiekvieną į portfelį įtrauktą tinkamą finansuoti paskolą yra garantuojama 70% kredito sumos, t. y. nesėkmės atveju finansų tarpininkas gali atgauti 70% galimų nuostolių iš EGF. Tai gerokai padidina teigiamo sprendimo dėl paskolos tikimybę ir sumažina bankų riziką. Paskolos gali būti naudojamos ir investiciniams projektams ir įmonių apyvartai finansuoti. Žvejybos ir akvakultūros srityje veikiančioms įmonėms didžiausia leistina paskolos, kuri yra tinkama pagal EGF, suma – 200 000 Eur. Kaip rodo atlikta analizė, kol kas žuvininkystės sektoriaus įmonės beveik nesinaudoja šiuo instrumentu. Vertinimo metu buvo nustatyta, kad vieną paskolą pagal EGF priemonę yra suteikęs Payray bankas akvakultūros veiklą (karpių auginimą) vykdančiai įmonei.

2014–2020 m. programiniu laikotarpiu įgyvendinant ŽVP finansinės priemonės nebuvo taikytos. EJŖŽF reglamente buvo numatyta, kad FP turi būti taikomos, jei suplanuota remti dideles įmones, veikiančias žuvų perdirbimo sektoriuje, tačiau ŽVP tokios veiklos nenumatė. 2018 m. buvo atliktas FP panaudojimo galimybių ir poreikio, įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programą, išankstinis vertinimas³⁶. Vertinimo metu nustatyta, kad FP būtų galima taikyti „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ ir „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“ priemonėms. Pagal šias priemones įgyvendinami projektai priskiriami finansiškai gyvybingiems ir pajamas generuoti galintiems projektams. Vertinime apskaičiuota, kad finansavimo trūkumas 2019–2020 m. laikotarpiui galėtų siekti 1 mln. Eur pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ ir 500 tūkst. Eur pagal priemonę „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“. Rekomenduotas taikyti finansinis produktas – lengvatinės paskolos. Vertinimo ataskaitoje taip pat pastebima, kad atsižvelgiant į EJŖŽF fondo dalies Lietuvai dydį FP administravimo našta gali būti pakankamai didelė finansiniu atžvilgiu, todėl siūloma rinktis optimalų administravimo prasme sprendimą, apsvarstyti derinimą su FP, įgyvendinamomis per Kaimo plėtros programą. Įgyvendinimo mechanizmo sudėtingumas, administracinė našta, nedidelis finansinių priemonių dydis ir finansinio laikotarpio pabaiga buvo pagrindinės priežastys, kodėl nuspręsta 2014–2020 m. programiniu laikotarpiu EJŖŽF lėšomis nepradėti įgyvendinti FP³⁷.

Vertinant finansinių produktų poreikį artimiausiu laikotarpiu Nacionalinės akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacijos nariai³⁸ pastebi, kad trumpuoju laikotarpiu dėl sparčiai kylančių sąnaudų pašarams, trąšoms, kuriai, elektros energijai labiausiai bus reikalingos vidutinės trukmės (iki 6 metų su vienerių metų atidėjimo galimybe) lengvatinės paskolos apyvartiniam kapitalui. Vertinamas maksimalus reikalingų paskolų dydis – iki 500 tūkst. Eur. Dėl neigiamų ekonominės situacijos raidos lūkesčių, griežtėjančių aplinkosauginių reikalavimų, poreikio vykdyti jau priisimtus finansinius

³⁴ ŽŪPGF pateikti duomenys.

³⁵ EGF įsteigė EIB grupė, sutelkusi Lietuvos ir kitų ES valstybių narių įnašus, kad apsaugotų įmones, patiriančias neigiamą COVID-19 krizės poveikį.

³⁶ Smart Continent (2018), Finansinių priemonių panaudojimo galimybių ir poreikio, įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programą, išankstinis vertinimas.

³⁷ Interviu su VI atstovais.

³⁸ Interviu su Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacija.

įsipareigojimus, abejojama, kad trumpuoju laikotarpiu bus investuojama į pajėgumų plėtrą³⁹. Tai gali mažinti ir paklausa investicinėms priemonėms pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. veiksmų programą.

Apibendrinant, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus finansavimo poreikio ir pasiūlos analizė atskleidžia finansavimo rinkos trūkumus, kurie pasireiškia bendru kredito įstaigų nenoru finansuoti žuvininkystės ir akvakultūros įmones dėl šiam sektoriui būdingos rizikos, o šiuo metu ES ir valstybės biudžeto lėšomis įgyvendinamos skatinamosios finansinės priemonės, skirtos žuvininkystės sektoriaus įmonėms, yra ribotos apimties ir nepakankamos. Todėl finansinių priemonių, finansuojamų Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis, sukūrimas gali būti naudingas sprendžiant finansavimo rinkos nepakankamumą, nes atrinktiems finansiniams tarpininkams būtų suteikiama kredito rizikos apsauga, leidžianti jiems padidinti skolinimą konkrečiai šiam sektoriui ir kartu pritraukti papildomų privačių išteklių. Susidūręs su mažėjančiomis EJRŽAF finansavimo sumomis, sektorius taip pat gali pripažinti, kad galimybė plačiau panaudoti lėšas taikant finansinę priemonę yra geriau nei parama keliems paramos gavėjams skiriant subsidijas.

---

³⁹ Ten pat.

4 PASIŪLYMAI DĖL FINANSINIŲ PRIEMONIŲ ĮTRAUKIMO Į LIETUVOS ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS 2021-2027 M. PROGRAMĄ

4.1 GALIMŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ TAIKYMO SRIČIŲ IDENTIFIKAVIMAS

Lietuvos žuvininkystės sektoriui 2021–2027 m. skirta 61,2 mln. Eur EJŖŽAF lėšų, kartu su nacionaliniu finansavimu – 87,4 mln. Eur. Rengiant 2021–2027 m. EJŖŽAF reglamentą, EK akcentavo poreikį racionaliai ir efektyviai paskirstyti ribotus finansinius išteklius, juos sutelkiant į sritis, kurios be subsidijų nėra pakankamai finansiškai gyvybingos ar yra nepakankamai finansuojamos rinkos sąlygomis. EK siūlymu, **finansiškai gyvybingose investicijose tikslinga plačiau taikyti paramą per finansines priemones**. EJŖŽAF reglamento 55 str. numatyta, kad EJŖŽAF gali skirti finansavimą bet kuria Finansiniame reglamente nustatyta forma, įskaitant ir finansinėmis priemonėmis. Reglamento III priede nustatyta, kad teikiant paramą FP forma didžiausia leistina pagalbos intensyvumo norma yra 100% tinkamų finansuoti išlaidų. Vadovaujantis reglamento 28 str., žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimo parama įmonėms, išskyrus SVV, skiriama tik taikant FP arba pagal „InvestEU“ programą. Visas kitas nuostatas dėl FP išlaidų tinkamumo, derinimo su kitomis paramos formomis, valdymo ir kontrolės nustato BNR. Teikiant paramą FP forma tinkamų finansuoti išlaidų sąrašas yra platesnis nei skiriant subsidijas, pavyzdžiui, lėšas galima naudoti apyvartiniam kapitalui, padengti PVM išlaidas. Be to, siekiant mažinti subsidijų daroma žalą konkurencijos iškreipimo atžvilgiu ir paskatinti nauju programiniu laikotarpiu labiau taikyti FP, EK pasiūlė platesnes galimybes derinti jas su subsidiniais elementais (angl. *blended finance*), ypač tuose projektuose, kurie negeneruoja pakankamai pajamų ar sutaupymų, kad būtų pilnai finansiškai gyvybingi ir gebėtų pritraukti privačias investicijas. Tikimasi, kad toks skirtingų paramos formų derinys bus naudojamos investicijų paklausai skatinti, platesnei politikai vykdyti ir pritraukti privatų finansavimą remiamiems projektams. Galimų FP derinimo su subsidijomis variantų apžvalga yra pateikta 1 priede, o į šias naujas galimybes atsižvelgta, vertinant atskirų Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos priemonių tinkamumą įgyvendinti per finansines priemones ir tokių priemonių paklausą.

Galimų FP taikymo sričių įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programą identifikavimas pateiktas 5 lentelėje remiantis 3 kriterijais:

- **finansuojamų investicijų ekonominiu atsipirkimu** (pajamų generavimu arba sąnaudų sutaupymu);
- tikėtina **finansavimo paklausa** (poreikiu) konkrečiai tikslinei grupei ar sričiai (didelė/vidutinė/maža), atsižvelgiant į 2014–2020 m. paramos paklausos ir pasiūlos disbalansą panašiems projektams, 2014-2020 m. laikotarpiu įvykdytas investicijas ir šio vertinimo metu atliktą rinkos situaciją;
- **privataus ir viešojo finansavimo pasiūlą** (pakankama / nepakankama).

5 lentelė. Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos priemonių įgyvendinimo per finansines priemones atranka

Intervencinės priemonės	Tikėtina paklausa paramai, remiantis 2014–2020 m. ŽVP įgyvendinimo patirtimi	Finansavimo pasiūla	Įvertinimas ir išvada
Investicijos į tvarų žvejybos verslą	Vidutinė. Panašių priemonių įgyvendinimo patirtis 2014–2020 m. laikotarpiu („Pridėtinė vertė, produktų kokybė ir nepageidaujamos priegaudos panaudojimas (jūrų ir vidaus vandens žvejybai)“ ir „Pridėtinė vertė, produktų kokybė ir nepageidaujamos priegaudos panaudojimas (jūrų ir vidaus vandens žvejybai) (Supaprastinta parama)“) rodo, kad yra paklausa investicijoms į tvarų žvejybos verslą. Remiantis NMA statistika, iki 2022 m. kovo pabaigos buvo gautos 63 paraiškos (iš jų 54 pagal supaprastintą tvarką) 5,9 mln. Eur sumai. Finansuoti 42 projektai (iš jų – 40 pagal supaprastintą tvarką), jiems įgyvendinti skirta 3,5 mln. Eur.⁴⁰ Didžioji dauguma projektų - mažos apimties. Žvejybos įmonės daugiausiai investavo į išteklių naudojimo efektyvumą (įkaitant kokybę ir pridėtinę vertę).	Nepakankama. Šios ataskaitos 3 skyriuje pateikta finansavimo pasiūlos analizė rodo finansavimo rinkos trūkumus. Dėl verslinės žvejybos įmonių, vykdančių žvejybą Baltijos jūroje ir priekrantėje, veiklos sezoniskumo, stipriai reguliuojamos veiklos, mažo pelningumo šiai tikslinei grupei yra sudėtinga gauti kredito įstaigų finansavimą. Veiksmų programoje planuojama, kad didžioji dalis pareiškėjų (numatoma daugiau nei 90%) bus MVĮ, vykdančios mažos apimties priekrantės žvejybą (toliau – MAPŽ), kurios negeneruoja didelių pajamų. Kaip nurodyta, ataskaitos 3 dalyje daugiau nei 50% mažų įmonių paskolų prašymų Lietuvos kredito įstaigos nepatenkina.	Investicijoms į tvarų žvejybos verslą 2021–2027 m. numatyta padidinti finansavimą lyginant su ankstesniu programiniu laikotarpiu ir skirti 5 mln. Eur. Planuojami finansuoti projektai generuos papildomas pajamas arba lems sutaupymus, tačiau atsižvelgiant į pagrindinės tikslinės grupės (MAŽP) ekonominius ir finansinius rodiklius bei veiklos apimtis tinkamesnė paramos forma yra subsidijos, nes planuojamoms investicijoms yra reikalingas didesnis skatinamasis poveikis. Išvada: nerekomenduojama taikyti FP.
Pagrindinių arba pagalbinių variklių keitimas arba modernizavimas	Maža. Pagal 2014–2020 m. ŽVP priemonę „Energijos vartojimo efektyvumas ir klimato kaitos švelninimas. Pagrindinių arba pagalbinių variklių keitimas arba modernizavimas“ iki 2022-03-24 gautos 4 paraiškos 10 060 Eur sumai.	Pakankama. Priemonės įgyvendinimui 2021–2027 m. veiksmų programoje numatyta skirti 180 tūkst. Eur lėšų. Planuojamas paramos intensyvumas – 40% tinkamų finansuoti išlaidų. Įvertinant tikslinės grupės ekonominius-finansinius rodiklius ir ribotą kredito įstaigų skolinimą šiai grupei, tikėtina, kad gali kilti sunkumų vidiniais ar skoliniais ištekliais pasidengti nuosavo finansavimo dalį projekte.	Planuojamos remti investicijos turėtų padidinti žvejybos pajėgumus, tačiau ankstesnio programinio laikotarpio patirtis leidžia teigti, kad bus mažas potencialių pareiškėjų skaičius. Dėl šios priežasties ir nedidelio priemonei suplanuoto biudžeto, finansavimas per FP – netikslingas. Išvada: nerekomenduojama taikyti FP.

⁴⁰ NMA skelbiama KPP statistika, 2022-03-24 duomenys.

Intervencinės priemonės	Tikėtina paklausa paramai, remiantis 2014–2020 m. ŽVP įgyvendinimo patirtimi	Finansavimo pasiūla	Įvertinimas ir išvada
Gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėdinę vertę kuriančias veiklas	Didelė. Paklausa paramai gamybinėms investicijoms akvakultūros sektoriuje 2014–2020 m. programiniu laikotarpiu buvo didelė. Vertinant pagal prašomą ir skirtą paramą finansavimo trūkumas projektams sudaro virš 12 mln. Eur: - pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą (išskyrus energijos vartojimo efektyvumo didinimą)“ 6,1 mln. Eur (prašoma paramos suma – 9,2 mln. Eur, skirta – 3,1 mln. Eur); - pagal priemonę „Produktyvios investicijos į didelės apimties akvakultūros gamybą (išskyrus energijos vartojimo efektyvumo didinimą)“ – 5,7 mln. Eur (prašomos paramos suma – 11,2 mln. Eur, skirta suma – 5,5 mln. Eur); - Pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas ir atsinaujinančioji energija“ paklausa 4 kartus viršijo pasiūlą (prašomos paramos suma – 203,9 tūkst. Eur, skirta parama – 45,9 tūkst. Eur). 2/3 akvakultūros įmonių pasinaudojo 2014–2020 m. parama investicijoms, tačiau ŽŪM prognozuoja tolesnį poreikį gamybinių pajėgumų didinimui ir 2021–2027 m. laikotarpiu planuoja ES lėšomis prisidėti prie gamybos pajėgumų padidėjimo 2000 t.⁴¹	Nepakankama. Įvertinant planuojamus priemones rodiklius (gamybos pajėgumų plėtrą), 2014–2020 m. vidutinės paramos sumas ir 2020–2022 m. infliacijos tempus, galima prognozuoti, kad bendras investicijų poreikis (įskaitant PVM) planuojamiems 2021–2027 m. programos rodikliams pasiekti sudarys apie 21 mln. Eur. Priemonės įgyvendinimui 2021–2027 m. veiksmų programoje numatyta skirti 12,7 mln. Eur lėšų, todėl galima suskaičiuoti, kad vien ES lėšomis finansuojamiems projektams pareiškėjai turės užsitikrinti daugiau nei 8 mln. Eur finansavimo. Šios ataskaitos 3 dalyje konstatuojama, kad akvakultūros sektoriuje veikiančioms įmonėms priėjimas prie išorinių finansavimo šaltinių yra sudėtingas, nes kredito įstaigos sektorių vertina kaip padidintos rizikos. Mažinant šį rinkos trūkumą, ES ir valstybės biudžeto lėšomis yra teikiamos individualios garantijos ir palūkanų kompensavimas investiciniams projektams, kurie nėra įgyvendinami su ES subsidija, tačiau šios priemonės mažai paklausios, nes be ES paramos investicinius projektus akvakultūros įmonės apskirtai retai įgyvendina. Pažymėtina, kad 2020–2021 m. laikotarpiu akvakultūros įmonės aktyviai naudojosi ŽŪPGF teikiamoms lengvatinėms paskoloms apyvartiniam kapitalui užtikrinti, taip pat prognozuoja⁴², kad iki 2022 m. pabaigos joms reikės pasiskolinti	Tikslinės grupės narių asociacijos nurodo, kad trumpuoju laikotarpiu pagrindinis akvakultūros įmonių rūpestis bus susijęs su apyvartinių lėšų užsitikrinimu, įgyvendinti naujas investicijas bus sudėtinga. Atsižvelgiant į tai, pareiškėjams gali būti aktuali galimybė pasinaudoti lengvatinėmis paskolomis nuosavo indėlio daliai užtikrinti ir netinkamoms finansuoti išlaidoms (pvz. PVM) pasidengti. Atsižvelgiant į ekonominę situaciją, tikėtina, kad pasiūlius galimybę derinti subsidiją su lengvatine paskola bus užtikrintas didesnis paramos poveikis akvakultūros sektoriaus plėtrai bei finansavimo tvarumas, tęsiant FP įgyvendinimą vėlesniu etapu iš grįžusių lėšų. Išvada: rekomenduojama taikyti FP, derinant kartu su subsidija. Siūlomas finansinis produktas aprašytas 4.2 skyriuje.

⁴¹ Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programoje suplanuoti rodikliai.

⁴² Interviu su Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacija

Intervencinės priemonės	Tikėtina paklausa paramai, remiantis 2014–2020 m. ŽVP įgyvendinimo patirtimi	Finansavimo pasiūla	Įvertinimas ir išvada
		dar apie 3 mln. Eur apyvartai. Šios paskolos blogins įmonių turto/įsipareigojimų finansinius rodiklius ir tai dar labiau apsunkins įmonių galimybes gauti papildomų paskolų investicijoms.	
Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą	Didelė. Įgyvendinant 2014–2020 m. ŽVP priemones, skirtas investicijoms į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą buvo skirta 6,2 mln. Eur paramos 12 projektų įgyvendinti, tai beveik tris kartus mažiau nei pateiktose 32 paraiškose prašyta paramos suma (17,96 ml. Eur).	Nepakankama. Pagal 2021–2027 m. priemonę „Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą“ bus remiamos MVĮ įmonės, kurių pagrindinė žuvininkystės veikla (vykdoma arba numatoma vykdyti) žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas. Priemonės įgyvendinimui suplanuota skirti 3,7 mln. Eur, todėl atsižvelgiant į poreikį finansavimui ankstesniu programiniu laikotarpiu – prognozuojamas apie 10 mln. Eur finansavimo trūkumas, kurio dalis gali būti padengiama pritraukiant papildomą finansų tarpininkų kapitalą. Kaip nurodoma ataskaitos 3 dalyje, žuvis perdirbimo subsektoriaus įmonėms priėjimas prie išorinio finansavimo yra panašus kaip kitoms šalies pramonės įmonėms, didesni sunkumai kyla naujai įsisteigusioms įmonėms, kurioms trūksta veiklos istorijos bei užstato.	2021–2027 m. ŽŪM planuoja didesnę paramos intensyvumą inovacijoms, todėl tikėtina, kad teikiant paramą subsidijų forma bus paremtas mažesnis projektų skaičius (planuojamas rodiklis – 9 projektai). Kadangi priemonė finansuoja finansiškai gyvybingus projektus, todėl siekiant didesnės paramos sklaidos, paremiant didesnę rinkos dalyvių skaičių, ir finansinio tvarumo, tikslinga paramą teikti FP forma. Planuojant finansuoti veiklą pradedančias įmones bei labai mažas įmones (iki 10 darbuotojų) galima šiai pareiškėjų grupei numatyti galimybę derinti paskolą su subsidijos elementu – daliniu paskolos nurašymu (angl. <i>capital rebate</i>) pasiekus verslo plane nustatytus rezultatus. Išvada: rekomenduojama taikyti FP. Siūlomas finansinis produktas aprašytas 4.2 skyriuje.
Vietos plėtros strategijų (toliau – VPS) įgyvendinimas	Vidutinė. Pagal priemones „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ ir „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas (Dvisektorinės vietos plėtros strategijos)“ iš 2014–2020 m. ŽVP lėšų skirta 11,5 mln. Eur paramos, o prašomos paramos suma 2014–2021	Pakankama. Pagal naujo laikotarpio žuvininkystės veiksmų programą VPS įgyvendinimui suplanuota skirti 12,9 mln. Eur. Nors planuojamas šiek tiek didesnis paramos intensyvumas, tačiau suplanuoto finansavimo turėtų pakakti kokybiškiems projektams	Atsižvelgiant į gana sudėtingą VPS projektų įgyvendinimo procesą ir į rinkoje prieinamas lengvatines Verslumo skatinimo fondo mikropaskolas nerekomenduojama kurti atskiros FP.

Intervencinės priemonės	Tikėtina paklausa paramai, remiantis 2014-2020 m. ŽVP įgyvendinimo patirtimi	Finansavimo pasiūla	Įvertinimas ir išvada
	m. laikotarpiu siekė 13,9 mln. Eur, todėl buvo užtikrintas pakankamas finansavimas.	finansuoti. Be to, panašaus tipo projektams – smulkaus verslo pradžiai bei socialinio verslo iniciatyvoms – yra prieinamos lengvatinės paskolos pagal dvi INVEGA įgyvendinamas finansines priemones: 1) Verslumo skatinimo fondą-3, kuriam numatoma skirti 37,3 mln. Eur, ir pagal kurį teikiamos iki 25 tūkst. Eur dydžio mikropaskolos verslo pradžiai⁴³, ir 2) finansinę priemonę „Startuok“, kuria siekiama užtikrinti finansinių šaltinių prieinamumą SVV subjektams, veikiantiems ne ilgiau kaip trejus metus ir socialinio verslo subjektams, suteikiant paskolas iki 3 mln. Eur. Paskolos pagal pastarąją priemonę, kuriai skirta 20 mln. Eur, bus teikiamos iki 2023 m. pabaigos.⁴⁴ Priemonei pasiteisinus, bus planuojamas jos pratęsimas.	Išvada: nerekomenduojama taikyti FP.

Šaltinis: vertintojų įvertinimas remiantis Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos projektu, antriniais informacijos šaltiniais, interviu, finansavimo rinkos analize, ekspertiniu vertinimu.

⁴³ PwC (2021), Verslo srities planuojamų finansinių priemonių išankstinis vertinimas, P. 37-38.

⁴⁴ 2021 m. rugsėjo 2 d. Ekonomikos ir inovacijų ministro įsakymas Nr. 4-970 „Dėl finansinės priemonės „Startuok“, finansuojamos Europos regioninės plėtros fondo lėšomis, schemos patvirtinimo“, su vėlesniais pakeitimais

4.2 SIŪLYMAI DĖL FINANSINIŲ PRODUKTŲ PAGRINDINIŲ SĄLYGŲ, ĮSKAITANT SUDERINAMUMĄ SU KITOMIS PARAMOS FORMOMIS, IR TIKSLINIŲ GRUPIŲ

Ex-ante vertinimo analizė ir jo metu atliktos apklausos parodė, kad garantijos ir paskolos yra reikalingiausi finansiniai produktai žuvininkystės sektoriaus įmonėms siekiant gauti išorinį finansavimą. Kaip buvo konstatuota šiame vertinime, esami individualių ir portfelinių garantijų instrumentai, skirti žuvininkystės sektoriuje veikiantiems ūkio subjektams, bei jų finansinės apimtys pilnai patenkina paklausą, o paskolinių instrumentų apimtis yra nepakankama, todėl **Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis tikslinga sukurti naujas paskolines finansines priemones.** Rizikos kapitalo finansinių priemonių Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis nesiūloma įgyvendinti, nes rizikos kapitalo investicijos yra padengiamos per INVEGA įgyvendinamas finansines priemones.

6 lentelėje pateikiami konkretūs pasiūlymai dėl Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis finansuotųjų produktų – pasidalintos rizikos paskolų, kurios gali būti derinamos su subsidijos elementu. Pasidalintos rizikos paskolų finansinės priemonės tikslas yra derinti Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos ir finansų tarpininko lėšas, siekiant akvakultūros ir žvejybos bei akvakultūros produktų perdirbimo veiklas vykdančioms MVĮ sudaryti geresnes sąlygas gauti finansavimą, skiriant finansų tarpininkui finansavimo įnašą ir dalijantis su juo kredito rizika ir taip suteikiant MVĮ daugiau lėšų lengvatinėmis sąlygomis. Finansų tarpininkui finansavimas bus skiriamas tam, kad jis suformuotų naujų paskolų MVĮ portfelį ir tuo pačiu dengtų šio portfelio paskolų nuostolius ir (arba) įsipareigojimų nevykdymo nuostolius ir susigrąžintų sumas atsižvelgdamas į kiekvieną paskolą ir proporcinga viešajam įnašui į priemonę dalimi. Į pasidalintos rizikos paskolos priemonės finansuojamą portfelį turės būti įtraukiamos tik naujos MVĮ teikiamos paskolos, be galimybės refinansuoti esamas paskolas.

6 lentelė. Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis finansuoti finansiniai produktai ir pagrindinės sąlygos

FP sąlygos	Gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėdinę vertę kuriančias veiklas	Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą
Prognozuojamas finansavimo poreikis	21 mln. Eur	14 mln. Eur
Prognozuojamas finansavimo rinkos sąlygomis trūkumas⁴⁵	10,5 mln. Eur	7 mln. Eur
Siūloma Programos lėšų suma, kuri galėtų būti skirta FP (su valdymo mokesčiais)	2,7 mln. Eur (siūloma finansavimą subsidijų forma sumažinti nuo planuojamų 12,7 mln. Eur iki 10 mln. Eur)	3,7 mln. Eur (siūloma visas priemonei suplanuotas lėšas skirti FP forma)
Finansinis produktas	Pasidalytos rizikos paskolų FP, derinama su subsidija Rizika pasidalijama atsižvelgiant į privačių lėšų proporciją	Pasidalytos rizikos paskolų FP, numatant galimybę taikyti dalinį paskolos nurašymą, remiantis BNR 58(5) str. Rizika pasidalijama atsižvelgiant į privačių lėšų proporciją

⁴⁵ Remiantis šios ex-ante vertinimo ataskaitos 3 skyriuje aprašyta prielaida, kad apie 50 proc. žuvininkystės sektoriaus MVĮ susiduria su išorinio finansavimo problemomis

FP sąlygos	Gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėtinę vertę kuriančias veiklas	Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą
FP pagrindu pritrauktos privačios lėšos, proc.	Ne mažiau kaip 40 proc. paskolos sumos (FT lėšos); rekomenduojama prisidėjimą didesne nuosavų lėšų dalimi prie FP įgyvendinimo numatyti kaip vieną iš FT atrankos kriterijų	
FP pagrindu pritrauktos privačios lėšos, Eur	Ne mažiau kaip 1, 735 mln. Eur	Ne mažiau kaip 2,385 mln. Eur
FP pridėtinė vertė: Sverto rodiklis⁴⁶	Ne mažiau kaip 1,6	
Finansavimo paskirtis	Investicijos, apyvartinis kapitalas	
Paskolos terminas	Iki 60 mėn. (įskaitant ir atidėtą paskolos grąžinimo terminą). Galimas paskolos grąžinimo atidėjimo terminas – iki 12 mėn.	
Maksimalus finansavimo dydis	1 000 000 Eur	1 500 000 Eur
Tinkamos finansuoti išlaidos	Investicijos į materialųjį ir nematerialųjį turtą, apyvartinis kapitalas ir žemės įsigijimo išlaidos, neviršijant 10 % visų tinkamų finansuoti išlaidų, išlaidos PVM	
Išlaidų tinkamumo laikotarpis	Finansinių priemonių skolinimo laikotarpis turi baigtis ne vėliau kaip 2029 m. gruodžio 31 d.	
Galutiniai naudos gavėjai	Paramos gavėjai, kaip bus apibrėžta priemonės „Gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėtinę vertę kuriančias veiklas“ finansavimo sąlygose	Paramos gavėjai, kaip bus apibrėžta priemonės „Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą“ finansavimo sąlygose
Preliminarios palūkanų normos	Palūkanos skaičiuojamos tik FT daliai. Bendra palūkanų norma (Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos ir FT lėšoms) paskolos gavėjui – iki 4%. Palūkanų norma FT lėšų daliai, atsižvelgiant į rinkos sąlygas, nustatoma FT atrankos sąlygose, numatant, kad palūkanų norma yra vienas iš FT atrankos kriterijų.	
Siūloma įgyvendinimo struktūra	FP įgyvendinama per FF, kurio paskirtis – finansinių priemonių žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriuje įgyvendinimas. FF valdytojas atrinks FT, kuris (-ie) išskolins lėšas galutiniams naudos gavėjams pagal sutartyje su FF valdytoju nustatytas sąlygas ir terminus. Pasidalytos rizikos paskolos turės būti teikiamos iš paskolų fondo, kurį, naudodamasis programos ir finansų tarpininko įnašais, turės įsteigti finansų tarpininkas naujai sukurtų paskolų portfeliui finansuoti, bet ne esamoms paskoloms refinansuoti. Po to, kai FF valdytojas ir FT pasirašys FP įgyvendinimo sutartį, FF valdytojas perves programos viešuosius įnašus FT, o šis juos įneša į specialų pasidalytos rizikos paskolų fondą. FF valdytojas ir FT pasirašytoje FP įgyvendinimo sutartyje turės būti nustatytas reikalavimas FT be jau vykdomos su paskolomis susijusios veiklos, per iš anksto nustatytą ribotos trukmės laikotarpį sukurti naujų reikalavimus atitinkančių paskolų portfelį, iš dalies finansuojamą iš pervestų Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšų, taikydamas finansavimo sutartyje suderintą rizikos pasidalijimo normą.	

⁴⁶ Remiantis 2019 m. EK metodinėmis gairėmis dėl sverto rodiklio skaičiavimo „Guidance for Member States on Article 46 - reporting on financial instruments and on Article 37(2)(c) - leverage effect“ svertas apskaičiuotas, galutiniams naudos gavėjams skirtą viešojo ir privataus finansavimo lėšų sumą padalinus iš viešojo finansavimo sumos, skirtos finansinei priemonei įgyvendinti.

FP sąlygos	Gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėtinę vertę kuriančias veiklas	Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą
	7 pav. Pasidalintos rizikos paskolų FP struktūra <i>*Visas programos lėšų dalies palūkanų normos teikiamas pranašumas perduodamas MVĮ</i>	
Valdymo mokesčiai⁴⁷	FF valdytojui mokamas valdymo mokestis apskaičiuojamas pagal veiklos rezultatais grindžiamus kriterijus, nustatytus finansavimo sutartyje. Remiantis BNR reglamento 68 str. per visą FP laikotarpį FF valdytojui sumokėtas valdymo mokestis negali būti didesnis kaip 5% Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos įnašų, sumokėtų galutiniams gavėjams kaip paskolos, sumos. FT gali būti mokami valdymo mokesčiai, kurie nustatomi FF valdytojo ir FT pasirašytoje sutartyje. Valdymo mokestis apskaičiuojamas pagal veiklos rezultatais grindžiamus kriterijus ir negali viršyti daugiau kaip 5% Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos įnašų, sumokėtų galutiniams gavėjams kaip paskolos, sumos. Rekomenduojama valdymo mokesčio dydį nustatyti kaip vieną iš FT atrankos kriterijų. Valdymo mokestis FT negali būti mokamas, jei bus numatyta galimybė FT taikyti paskolos sutarties sudarymo mokestį.	
Valstybės pagalba	Pasidalintos rizikos paskolos yra priemonė, neturinti valstybės pagalbos elementų nei finansų tarpininkų, nei galutinių naudos gavėjų lygiu: 1) <i>Finansų tarpininko ir fondų fondo lygmeniu pagalbos nėra, nes:</i> a) finansų tarpininkas ir FF valdytojas prisiims jų įnašui proporcingą nuostolių arba naudos dalį (<i>pro-rata</i>), o FT dalyvavimas pasidalytos rizikos paskolos priemonėje bus svarbus ekonominiu požiūriu, ir b) atlygis (t. y. valdymo išlaidos ir (arba) mokesčiai) FT atitiks tuo metu panašiomis aplinkybėmis skiriamą rinkos standartus atitinkantį atlygį (laikoma, kad taip yra, kai pastarasis yra atrinktas taikant atvirą, skaidrią, nediskriminuojančią ir objektyvią atrankos procedūrą ir kai atlygis neviršija BNR 68 str. nustatyto maksimalaus dydžio). Be to, kai FF valdytojas tik perveda programos įnašą finansų tarpininkui, jo misija yra susijusi su viešaisiais interesais, jis įgyvendindamas priemonę nevykdo komercinės veiklos ir bendrai neinvestuoja nuosavų lėšų, jis nėra laikomas pagalbos gavėju, ir c) visas programos	

⁴⁷ Kaip apibrėžta BNR „Valdymo mokesčiai – suteiktų paslaugų kaina, kaip apibrėžta finansavimo susitarime tarp vadovaujančiosios institucijos ir kontroliuojantįjį fondą arba specialųjį fondą valdančio subjekto ir, kai taikytina, tarp kontroliuojantįjį fondą valdančio subjekto ir specialųjį fondą valdančio subjekto“

FP sąlygos	Gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėtinę vertę kuriančias veiklas	Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą
	viešojo įnašo į priemonę finansinis pranašumas yra perduodamas galutiniams naudos gavėjams, sumažinant palūkanų normą ⁴⁸ . 2) <i>MVĮ lygmeniu valstybės pagalbos nėra</i> , nes galutiniams naudos gavėjams finansavimas skiriamas pagal EJŖŽAF reglamentą, kurio 10 str. numato, kad mokėjimai, kurie atliekami pagal EJŖŽAF reglamentą ir kurie patenka į Europos Sąjungos veikimo sutarties 42 str. taikymo sritį, nėra laikomi valstybės pagalba.	
Papildomos paskatos naudos gavėjų lygiu	Paskola gali būti derinama su subsidija investicijoms, neviršinant priemonės aprašyme nustatyto paramos intensyvumo	Kai paskola teikiama veiklą pradedančioms įmonėms, veikiančioms iki 3 metų, ji gali būti derinama su subsidijos elementu – iki 40 proc. daliniu paskolos nurašymu (angl. <i>capital rebate</i>), jei paramos gavėjas pasiekia nustatytus veiklos rodiklius. Pasiekus rodiklius peržiūrima paskolos suma ir sutrumpinamas paskolos grąžinimo grafikas.
Suderinamumas su kitomis paramos formomis	Kai pareiškėjas tam pačiam projektui įgyvendinti gauna ir paskolą, ir subsidiją, projekto lygiu skaičiuojamas BSE. Jo apskaičiavimo metodika turės būti nustatyta VI ir FF valdytojo pasirašytoje finansavimo sutartyje.	Jei paskolos gavėjui suteikiama subsidija (pritaikomas dalinis paskolos nurašymas), projekto lygiu skaičiuojamas BSE. Jo apskaičiavimo metodika turės būti nustatyta VI ir FF valdytojo pasirašytoje finansavimo sutartyje.
Įgyvendinimo teritorija	Finansinės priemonės galės būti įgyvendinamos visoje Lietuvos teritorijoje.	

4.3 LAUKIAMO LIETUVOS ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS 2021-2027 M. PROGRAMĄ LĖŠOMIS ĮGYVENDINAMŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ REZULTATAI IR INDĖLIS SIEKIANT PROGRAMOS TIKSLŲ IR RODIKLIŲ

Siūloma Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis įgyvendinamos FP palengvins paskolų gavimo procesą akvakultūros veikla bei žuvies produktų perdirbimu užsiimantiems ūkio subjektams bei sumažins finansavimo rinkoje trūkumą. FP įgyvendinimas prisidės prie Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos tikslų, skirtų žuvininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimui. 7 lentelėje pateikiamas prognozuojamas naudos gavėjų skaičius, jei grįžtančios lėšos nebus reinvestuojamos tai pačiai priemonei įgyvendinti, ir tuo atveju, jei grįžtančios lėšos bent kartą bus reinvestuotos tai pačiai finansinei priemonei įgyvendinti. Reinvestuojant lėšas galima tikėtis, kad naudos gavėjų skaičius būtų 55-73 proc. didesnis. Dėl lėšų reinvestavimo rekomenduojama apsispręsti atsižvelgiant į FP lėšų išskolinimo rezultatus (preliminariai 2025–2026 m.) ir esant paklausai iš potencialių naudos gavėjų pusės.

⁴⁸ 2014 m. rugsėjo 11 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 964/2014, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 nuostatų taikymo finansinių priemonių standartinėms sąlygoms taisyklės

7 lentelė. Laukiami Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis įgyvendinamų finansinių priemonių rezultatai

Rezultatai	Gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėdinę vertę kuriančias veiklas	Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą
Pritrauktas papildomas privatus kapitalas, Eur	Ne mažiau kaip 40 proc. nuo galutiniams naudos gavėjams skirtos skolinti lėšų sumos* – 1 735 000 Eur	Ne mažiau kaip 40 proc. nuo galutiniams naudos gavėjams skirtos skolinti lėšų sumos* – 2 385 000 Eur
Sverto rodiklis	1,6	1,6
Naudos gavėjų skaičius	10 (prognozuojant, kad vidutinė paskola sudarys 430 000 Eur; prognozuojama atsižvelgiant į 2014-2020 m. projektų vertes ir įvertinant 2020-2022 m. infliacijos tempus bei 2021-2027 m. planuojamą didesnę paramos intensyvumą)	9 (prognozuojant, kad vidutinė paskola sudarys 650 000 Eur; prognozuojama atsižvelgiant į 2014-2020 m. projektų vertes ir įvertinant 2020-2022 m. infliacijos tempus)
Iki 2030 m. į FF grįžusios lėšos, Eur (jei skolinimas prasidės 2024 m.)	2 436 750 Eur**	2 819 250 Eur***
Naudos gavėjų skaičius, jei grįžtančios lėšos bent kartą reinvestuojamos iki 2030 m.****	16	13

* 5 proc. priemonei skirtų lėšų atidedama valdymo mokesčių mokėjimui;

** Remiantis ŽŪPGF FP įgyvendinimo patirtimi, prognozuojamas 5 proc. FP nuostolingumas;

*** Prognozuojamas 5 proc. FP nuostolingumas ir 40 proc. subsidijos skyrimas dviem naujoms įmonėms, darant prielaidą, kad jos pasieks projekte suplanuotus rodiklius ir bus pritaikytas paskolos nurašymas;

**** Prognozuojama, kad į priemonę grįš 95 proc. išskolintų lėšų (remiantis prielaida dėl 5 proc. FP nuostolingumo) ir šios grįžusios lėšos bus bent kartą panaudotos tai pačiai FP įgyvendinti ir naujų paskolų teikimui iki išlaidų tinkamumo laikotarpio pabaigos. Planuojama, kad lėšos bus pradėtos reinvestuoti nuo 2026 m., jei šis poreikis bus patvirtintas atnaujintame FP ex ante vertinime.

4.4 PASIŪLYMAI DĖL FINANSINIŲ PRIEMONIŲ VALDYMO MODELIO

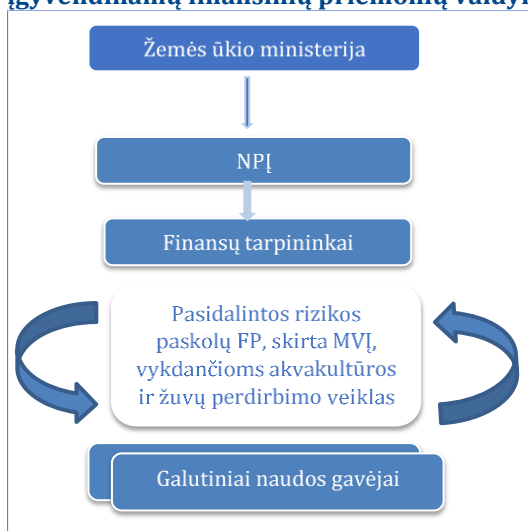
Atsižvelgiant į bendrą FP įgyvendinimo Lietuvoje praktiką⁴⁹, rekomenduojama žuvininkystės sektoriui skirtas FP įgyvendinti per fondų fondo struktūrą. Laikantis Reglamento (ES) Nr. 1060/2021 59 straipsnio 3 dalies c punkto nuostatų, FF valdytojo funkcijų vykdymą siūloma pavesti NPI, kuriai pagal Lietuvos Respublikos nacionalinių plėtros įstaigų įstatymą ir jį įgyvendinančius teisės aktus yra priskirta funkcija vykdyti skatinamojo finansavimo veiklą žemės ūkio produktų gamybos ir perdirbimo srityse. Vadovaujantis 2018 m. spalio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1046 „Dėl pavedimo vykdyti nacionalinės plėtros įstaigos veiklą“ ši funkcija pavesta ŽŪPGF, tačiau pažymėtina, kad šiuo metu Lietuvoje vyksta NPI konsolidacija. 2022 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarime buvo pritarta NPI konsolidavimo modeliui, paskiriant patronuojančia bendrove UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, o UAB „Viešųjų investicijų plėtros agentūra“, UAB „Valstybės investicijų valdymo agentūra“, UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“ ir UAB „Valstybės investicinis kapitalas“ – jos dukterinėmis bendrovėmis. Kartu pritarta NPI konsolidavimo veiksmų planui, numatančiam esminius konsolidavimo etapus: vieningos strategijos ir veiklos modelio parengimą, valdymo organų formavimą, kapitalo stiprinimą ir veiksmus po konsolidavimo, bei galimą NPI reorganizavimą 2023 m. ŽŪPGF prijungiant prie INVEGOS. Be to, šiuo metu Finansų ministerija rengia naujo programinio laikotarpio finansinių priemonių įgyvendinimo taisykles, kurios nustato

⁴⁹ ESTEP (2021), Finansinių instrumentų panaudojimo, investuojant Europos Sąjungos fondų lėšas, poveikio vertinimas

iš ES struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamų FP įgyvendinimo tvarką, taip pat planuoja peržiūrėti ir papildyti 2018 m. rugsėjo 12 d. LR Vyriausybės nutarimą Nr. 910 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinių plėtros įstaigų įstatymo ir Lietuvos Respublikos inovacijų skatinimo fondo įstatymo įgyvendinimo“, numatant, kad remiantis jame nustatyta tvarka galės būti įgyvendinamos ne tik valstybės biudžeto, bet ir kitų finansavimo šaltinių lėšomis finansuojamos FP. Tokiu atveju, žuvininkystės sektoriui skirtos FP galėtų būti kuriamos ir administruojamos remiantis 2018 m. rugsėjo 12 d. LR Vyriausybės nutarimo Nr. 910 nuostatomis.

Žuvininkystės sektoriaus įmonėms skirtą FP rekomenduojama įgyvendinti pasitelkiant finansų tarpininką (-us), kuris (-ie) išskolins lėšas galutiniams naudos gavėjams pagal sutartyje su FF valdytoju nustatytas sąlygas ir terminus. Finansinių priemonių įgyvendinimo pasitelkiant FT nauda yra ta, kad įprastai tokiu būdu yra pritraukiamas papildomas FT kapitalas valstybei svarbių tikslų įgyvendinimui ir sudaromos galimybės didesniai galutinių naudos gavėjų skaičiui pasinaudoti finansine priemone. Tuo pačiu FT deleguojamos FP įgyvendinimo funkcijos, o FF valdytojas atlieka tik priežiūros funkciją, taip pritraukiama papildoma finansų įstaigų kompetencija ir racionaliai naudojami viešieji finansai.

8 pav. Siūlomas Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos lėšomis įgyvendinamų finansinių priemonių valdymo modelis

Šaltinis: sudaryta vertintojų.

2021–2027 m. laikotarpiu BNR 58 str. yra numatyta galimybė FP derinti su programos parama subsidijos forma ne tik projekto lygiu kaip buvo 2014–2020 m., tačiau ir FF / FT lygiu. Šiuo atveju finansinių priemonių išlaidų tinkamumo taisyklės yra taikomos abiejų formų paramai (vadinasi, naudos gavėjams suteikiama daugiau lankstumo), o galutiniai naudos gavėjai yra finansiškai suinteresuoti sėkmingai įgyvendinti projektą bei pasiekti projekto tikslų (ir, atitinkamai, gauti teisę nurašyti dalį paskolos). Tokios finansavimo schemos pasirinkimas yra aktualus ir tuomet, kai remiami projektai nėra pakankamai finansiškai gyvybingi arba yra laikomi didesnės rizikos (pavyzdžiui, finansuojant kūrimosi ar ankstyvosios plėtros etapus). Todėl tokia finansavimo schema būtų aktuali įgyvendinant priemonę „Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą“, numatant, kad kai paskola teikiama veiklą pradedančioms įmonėms, veikiančioms iki 3 metų, ji gali būti derinama su subsidijos elementu – iki 40 proc. daliniu paskolos nurašymu (angl. *capital rebate*), jei paramos gavėjas pasiekia nustatytus veiklos rodiklius. Remiantis BNR 58 str. tokią FP įgyvendinantis subjektas turi teikti abiejų skirtingų formų paramą, todėl FT įtraukimas pasirinkus šią finansavimo schemą būtų sudėtingas tiek dėl subsidijų elemento administravimo, tiek reikalaujantis FT numatyti papildomas kompensacijas už nurašytą paskolų dalį, jei priimamas sprendimas paskolos gavėjui suteikti subsidiją. Apsisprendus taikyti dalinį paskolos nurašymą pagal priemonę „Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą“ paskolas galutiniams naudos gavėjams turėtų tiesiogiai teikti NPĮ, tačiau tokiu būdu priemonės įgyvendinimui nebūtų pritraukta papildomo privataus FT kapitalo.

5 IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Šio *ex-ante* vertinimo tikslas buvo nustatyti FP panaudojimo galimybes ir įvertinti jų poreikį įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programą.
2. Galimų FP taikymo sričių įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programą identifikavimo analizė atlikta remiantis 3 kriterijais: (a) finansuojamų investicijų ekonominiu atsipirkimu (pajamų generavimu arba sąnaudų sutaupymu); (b) tikėtina finansavimo paklausa (poreikiu) konkrečiai tikslinei grupei ar sričiai (didelė/vidutinė/maža), atsižvelgiant į 2014–2020 m. paramos paklausos ir pasiūlos disbalansą panašioms projektams, 2014–2020 m. laikotarpiu įvykdytas investicijas ir šio *ex-ante* vertinimo metu atliktą rinkos situaciją; (c) privataus ir viešojo finansavimo pasiūla (pakankama / nepakankama). Nustatyta, kad FP kaip finansavimo forma yra tinkama įgyvendinant dvi 2021–2027 m. programoje suplanuotas priemones: „Gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėdinę vertę kuriančias veiklas“ ir „Investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą“.
3. Finansavimo žuvininkystės sektoriaus įmonėms paklausos ir pasiūlos analizė patvirtino finansavimo rinkos sąlygomis trūkumą. Ataskaitoje nurodoma, kad apie 50 proc. žuvininkystės sektoriaus MVĮ susiduria su išorinio finansavimo sunkumais, kurie susiję su didesne veiklos rizika, užstato trūkumu, per didelė finansavimo kaina (palūkanos, garantijos mokesčiai, administravimo mokesčiai) ir per trumpa įmonių veiklos istorija.
4. Atsižvelgiant į ekonominės raidos trumpalaikes prognozes, žuvininkystės sektoriaus finansavimo poreikių analizę bei galimybes pasiskolinti lėšų rinkoje, *ex-ante* vertinimo ataskaitoje prognozuojama, kad Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programos įgyvendinimo laikotarpiu finansavimo trūkumas gamybinėms investicijoms į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėdinę vertę kuriančias veiklas sieks apie 10,5 mln. Eur, o MVĮ investicijoms į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą – 7 mln. Eur. Be to, trumpuoju laikotarpiu dėl sparčiai augančių gamybos sąnaudų prognozuojama didelė paklausa apyvartinėms paskoloms.
5. Siekiant mažinti nustatytą finansavimo trūkumą ir įvertinus šiuo metu viešųjų finansų įstaigų (Lietuvos NPI, EIB) žuvininkystės įmonėms teikiamus finansų produktus, siūloma sukurti naują pasidalintos rizikos paskolų finansinę priemonę, finansuojamą Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programos lėšomis. Finansinių produktų parametrai aprašyti šios ataskaitos 6 lentelėje.
6. Atsižvelgiant į bendrą FP įgyvendinimo Lietuvoje praktiką, rekomenduojama žuvininkystės sektoriui skirtą FP įgyvendinti per fondų fondo struktūrą, FF valdytoja paskiriant NPI, kuriai pagal Lietuvos Respublikos nacionalinių plėtros įstaigų įstatymą ir jį įgyvendinančius teisės aktus yra priskirta funkcija vykdyti skatinamojo finansavimo veiklą žemės ūkio produktų gamybos ir perdirbimo srityse. FP rekomenduojama įgyvendinti pasitelkiant finansų tarpininkus, taip pritraukiant papildomą finansų įstaigų kapitalą žuvininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimui bei tuo pačiu deleguojant dalį FP įgyvendinimo funkcijų FT.
7. Tikimasi, kad siūloma FP palengvins paskolų gavimo procesą akvakultūros veikla bei žuvies produktų perdirbimu užsiimantiems ūkio subjektams bei pritrauks papildomą finansų įstaigų kapitalą, prisidėsiantį prie Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 metų programos tikslų, skirtų žuvininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimui, siekimo. *Ex-ante* vertinimo ataskaitoje prognozuojamas ne mažesnis kaip 1,6 sverto rodiklis, o sutelktomis lėšomis numatoma finansuoti ne mažiau kaip 10 akvakultūros plėtros projektų ir 9 – perdirbimo pajėgumų plėtros projektus. Finansuotų projektų skaičius gali būti atitinkamai padidintas iki 16 ir 13, jei į fondą grįžtančios lėšos bus bent kartą reinvestuotos per 2021–2027 m. išlaidų tinkamumo laikotarpį.

1 PRIEDAS. FINANSINIŲ PRIEMONIŲ DERINIMO SU SUBSIDIJOMIS GALIMYBĖS

2021 m. *FI-compass* parengtame informaciniame dokumente⁵⁰ pateikiamos kelios alternatyvos, kaip finansuojant projektą gali būti suderintos dvi skirtingos finansavimo ES fondų lėšomis formos – finansinės priemonės ir subsidijos. Lentelėje žemiau apibendrinamos minėtos alternatyvos: kokie konkretūs finansiniai produktai gali būti derinami, koks investicijų tikslas, išvardinami pagrindiniai proceso elementai. Minėtame dokumente atkreipiamas dėmesys, kad pateiktas finansinių priemonių ir subsidijų derinių sąrašas nėra baigtinis – šalis narė, atsižvelgdama į siekiamus tikslus ir rinkos specifiką, gali pasirinkti ir kitus subsidijos ir finansinės priemonės derinius⁵¹.

8 lentelė. Galimos finansinių priemonių ir subsidijų derinimo alternatyvos.

FP ir subsidijos derinys	Derinami finansiniai produktai	Investicijų tikslas	Pagrindiniai proceso elementai	Galutiniam naudos gavėjui aktualūs aspektai
FP ir subsidijų derinimas FF / FP valdytojo lygiu				
FP ir palūkanų arba garantijos mokesčio kompensavimas	FP: paskola arba garantija Subsidija: palūkanų arba garantijos mokesčio kompensavimas	Generuoti pajamas arba (ir) mažinti sąnaudas. Palūkanų arba garantijos mokesčio kompensavimas naudojamas tik tam, kad būtų pagerintos sąlygos projektui gauti finansavimą iš privačių šaltinių. ! Subsidija negali būti skiriama pagerinti sąlygas tokiam projektui, kuriam jau yra skirtos ES ar valstybės biudžeto lėšos pagal finansinę priemonę.	- Vienai jungtinei priemonei įgyvendinti atrenkamas 1 FP valdytojas ir su juo pasirašoma viena finansavimo sutartis; - Galutinis naudos gavėjas teikia 1 paraišką finansų tarpininkui.	Sudaromos sąlygos subsidiją mokėti pačiam galutiniam naudos gavėjui.
FP ir techninė pagalba	FP: paskola arba garantija, arba kapitalo investicija Subsidija: Techninė pagalba	Generuoti pajamas arba (ir) mažinti sąnaudas. Techninė pagalba gali būti susijusi tiek su projekto rengimu, tiek su projekto įgyvendinimo išlaidomis. ! Išimtiniais atvejais techninė pagalba, kuriai skiriama subsidija, gali būti tiesiogiai nesusijusi su finansiniu produktu.	- Vienai jungtinei priemonei įgyvendinti atrenkamas 1 FP valdytojas ir su juo pasirašoma viena finansavimo sutartis; - Galutinis naudos gavėjas teikia 1 paraišką finansų tarpininkui; - Finansų tarpininkas įvertina projekto parengtumą ir galimybes gauti techninę pagalbą projektui parengti ir/arba įgyvendinti.	Sudaromos sąlygos subsidiją mokėti pačiam galutiniam paramos gavėjui.

⁵⁰ FI-compass (2021), Combination of financial instruments and grants under shared management funds in the 2021-2027 programming period.

⁵¹ ESTEP (2022), Lietuvos Bendrosios žemės ūkio politikos po 2020 m. strateginio plano finansinių priemonių išankstinis vertinimas.

FP ir subsidijos derinys	Derinami finansiniai produktai	Investicijų tikslas	Pagrindiniai proceso elementai	Galutiniam naudos gavėjui aktualūs aspektai
FP ir dalinis paskolos nurašymas: pasiekus tinkamus rezultatus, dalis paskolos nurašoma	FP: paskola Subsidija: dalinis paskolos nurašymas (angl. <i>capital rebate</i>)	Subsidija, kuria projekto įgyvendinimo pabaigoje sumažinamas grąžintinos paskolos dydis, skatina įgyvendinti tuos projektus, kurie geriausiai siekia nusistatytų viešosios politikos tikslų, kūrimosi ar ankstyvosios plėtros etapus. Šis derinys dažniausiai taikomas energijos efektyvumo projektams, tačiau jį galima taikyti ir kitų sričių projektams.	• Vienai Jungtinei priemonei įgyvendinti atrenkamas 1 FP valdytojas ir su juo pasirašoma viena finansavimo sutartis; • Galutinis naudos gavėjas teikia 1 paraišką FP valdytojui; • FP valdytojas vertina projekto tinkamumą ir finansinį gyvybingumą; • Paskolos teikimo sutartyje nustatomi siektini įsipareigojimai ir galimi kompensacijos dydžiai.	Mokėjimai atliekami sąskaitų kompensavimo metodu arba tiesiai paslaugų/darbų vykdytojams arba galutiniam naudos gavėjui. Tuo atveju, jei tenkinamos paskolos teikimo sutartyje nustatytos sąlygos, dalis paskolos (paskutiniai mokėjimai) yra nurašoma ir paskola laikoma grąžinta anksčiau laiko.
FP ir grąžinamoji subsidija: pasiekus tinkamus rezultatus, dalis subsidijos konvertuojama į paskolą	FP: paskola Subsidija: grąžinamoji subsidija (angl. <i>recoverable grant</i>)	Subsidija, kuri projekto sėkmės atveju konvertuojama į paskolą (arba paskola, kuri nesėkmės atveju konvertuojama į negrąžinamą subsidiją) skatina palengvinti projektų, kurie geriausiai siekia nusistatytų viešosios politikos tikslų, kūrimosi ar ankstyvosios plėtros etapus. Šis derinys dažniausiai taikomas MTTPI projektams, tačiau jį galima taikyti ir kitų sričių projektams, kuriantiems ar diegiantiems inovacijas.	• Vienai Jungtinei priemonei įgyvendinti atrenkamas 1 FP valdytojas ir su juo pasirašoma viena finansavimo sutartis; • Galutinis naudos gavėjas teikia 1 paraišką finansų tarpininkui; • Finansinis tarpininkas vertina projekto tinkamumą ir finansinį gyvybingumą; • Sutartyje su galutiniu naudos gavėju nustatomi projekto tikslai ir subsidijos grąžinimo sąlygos.	Sėkmės atveju gali būti reikalinga peržiūrėti paskolos sąlygas, pvz. gali būti reikalingas papildomas užstatas.
FP ir subsidijų derinimas projekto lygiu				

FP ir subsidijos derinys	Derinami finansiniai produktai	Investicijų tikslas	Pagrindiniai proceso elementai	Galutiniam naudos gavėjui aktualūs aspektai
FP ir subsidija	FP: kapitalo investicija Subsidija: dotacija	Užtikrinti tinkamų projektų gyvybingumą, kai jiems negali būti pritaikytas nei vienas iš anksčiau išvardintų derinių. VI privalo užtikrinti, kad bus išvengta dvigubo finansavimo ir išlaidos nebus dukart deklaruotos EK. ! Subsidija negali būti naudojama įsipareigojimams pagal FP vykdyti ir atvirkščiai.	Galutinis naudos gavėjas pateikia 2 skirtingas paraiškas ir administruojami 2 projektai. Esant sisteminiams tokių projektų finansavimo poreikiui, FP valdytojas galėtų skirti subsidijas kartu su paskola (kaip VI paskirta įgyvendinančioji institucija arba įgyvendindamas visuotinės dotacijų projektą, pagal kurį gaunamas lėšas perskirstytų galutiniams naudos gavėjams kaip mikro-dotacijas).	

Šaltinis. Parengta ESTEP pagal FI-compass informacinį dokumentą „Combination of financial instruments and grants under shared management funds in the 2021-2027 programming period“.

2 PRIEDAS. INTERVIU RESPONDENTŲ SĄRAŠAS

Vertinimui reikalingi duomenys rinkti atliekant interviu su institucijų, atsakingų už finansinių priemonių diegimą ir administravimą, atstovais (Vadovaujančiąja institucija, ŽŪPGF), su kitais finansinių priemonių įgyvendinime dalyvaujančiais veikėjais (finansų rinkos dalyviais), ir su tikslines grupes atstovaujančiomis asocijuotomis struktūromis. Lentelėje pateikiamas interviu respondentų sąrašas.

9 lentelė. Interviu respondentai

Institucija	Respondentas (-ai), pareigos	Interviu data
Lietuvos centrinė kredito unija	Eimantas Valentinas, Paskolų komiteto narys, Kreditų departamento direktorius	2022 03 29
Žemės ūkio ministerija	Jūratė Masiulienė, Žuvininkystės skyriaus patarėja	2022 03 17, 2022 04 08
Žemės ūkio paskolų ir garantijų fondas	Aurimas Brazauskas, Finansinių priemonių ir informacinių sistemų skyriaus vadovas	2022 04 05
Žemės ūkio ministerija	Regina Mininienė, Finansų ir biudžeto departamento direktorė	2022 04 06
Finansų ministerija	Žana Zimina, Investicijų departamento Finansinių priemonių skyriaus vedėja	2022 04 06
Žemės ūkio paskolų ir garantijų fondas	Romalda Globienė, l.e. direktoriaus pareigas	2022 04 07
Viešųjų investicijų plėtros agentūra	Renata Adomavičienė, Verslo plėtros skyriaus vadovė	2022 04 07
Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacija	Rolandas Morkūnas, vadovas	2022 04 07
Bankas „Payray bank“	Kristina Simonovič, vyriausioji rizikos pareigūnė	2022 04 08

3 PRIEDAS. ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai:

1. 2007 m. rugsėjo 14 d. Žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-412 „Dėl Dalies garantinio užmokesčio ir palūkanų už kreditus, suteiktus su UAB žemės ūkio paskolų garantijų fondo garantija, kompensavimo
2. 2014 m. rugsėjo 11 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 964/2014, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 nuostatų taikymo finansinių priemonių standartinėms sąlygoms taisyklės
3. 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012
4. 2018 m. rugsėjo 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 910 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinių plėtros įstaigų įstatymo ir Lietuvos Respublikos inovacijų skatinimo fondo įstatymo įgyvendinimo“
5. 2018 m. spalio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1046 „Dėl pavedimo vykdyti nacionalinės plėtros įstaigos veiklą“
6. 2020 m. kovo 19 d. Europos Komisijos komunikatas „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistema“
7. 2020 m. liepos 16 d. Žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-539 „Dėl skatinamosios finansinės priemonės „Paskolos ūkio subjektų, veikiančių žemės ūkio ir žuvininkystės produktų gamybos, perdirbimo ir prekybos srityse, likvidumui užtikrinti COVID-19 ligos protrūkio laikotarpiu“ schemos patvirtinimo“
8. 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės
9. 2021 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2021/1139, kuriuo nustatomas Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondas ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/1004

Tyrimai, vertinimai, Europos Komisijos dokumentai ir pristatymai:

10. Commission Guidance for Member States on Article 46 - reporting on financial instruments and on Article 37(2)(c) - leverage effect
11. Draft communication from the Commission on the Temporary Crisis Framework for State Aid measures to support the economy following the invasion of Ukraine by Russia
12. EK komunikatas „Bendri veiksmai siekiant darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo. Nacionalinių skatinamojo finansavimo bankų vaidmuo remiant investicijų planą Europai“, KOM (2015) 361 galutinis
13. ESTEP (2021), Finansinių instrumentų panaudojimo, investuojant Europos Sąjungos fondų lėšas, poveikio vertinimas
14. ESTEP (2022), Lietuvos Bendrosios žemės ūkio politikos po 2020 m. strateginio plano finansinių priemonių išankstinis vertinimas
15. FI-compass (2016), Methodological handbook for implementing an *ex-ante* assessment of agriculture financial instruments under the EAFRD
16. FI-compass (2018), Gap analysis for small and medium-sized enterprises financing in the European Union
17. FI-compass (2021), Study on the use of EMFF financial instruments
18. FI-compass (2021), Combination of financial instruments and grants under shared management funds in the 2021-2027 programming period.
19. Finansų ministerija (2022 m. kovas), Ekonominės raidos scenarijus 2022–2025 metams
20. Lietuvos bankas, Konkurencijos taryba (2021, lapkritis), Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo galimybių tyrimas
21. Lietuvos bankas (2021 m. spalio), Įmonių apklausos apžvalga
22. Lietuvos bankas (2022 m. kovas), Lietuvos ekonomikos apžvalga

23. Lietuvos bankas, (2022 m. kovas), Bankų veiklos apžvalga
24. PwC (2021), Verslo srities planuojamų finansinių priemonių išankstinis vertinimas
25. Smart Continent (2018), Finansinių priemonių panaudojimo galimybių ir poreikio, įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programą, išankstinis vertinimas žuvininkystės sektoriui
26. STECF. EU Fish Processing sector. Economic report STECF-19-15
27. STECF. The EU Aquaculture Sector – Economic report 2020 STECF-20-12

Statistiniai duomenys:

Ex-ante vertinime naudoti Statistikos departamento, Lietuvos banko, ŽŪIKVC, Lietuvos nacionalinės žuvininkystės duomenų rinkimo programos, NMA statistiniai duomenys